Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 65 (15688) | 1981 оной мартын 18, среда | Сэн 2 мүнгэн.

АЖАЛАЙМНАЙ ЗАЛУУ ХАЛААН

ЗАЛУУ хүбүүд, басагадта техническэ мэргэжэл олгохо гээшэ үе сагаймнай эрилтэ болонхой. Энэ хэрэгтэ техническэ мэргэжэлэй училищнууд гол үүргэ дүүргэдэг гэжэ мэдээжэ. Имагтал ПТУ-нуудта эдиршүүл хүдэлмэришэн хүнэй ёһотой һургуули гарадаг, мүнөө үеын техникэ шудалжа, тэдэнийе хүдэлгэжэ, жолоодожо һурадаг байна.

Мянгаад янзын мэргэжэл олгодог хэдэн зуугаад ПТУ орон доториай тоологдоно. Тэдэнийе дүүргэжэ гараһан 11 миллион хүбүүд, басагад арбадахи табан жэлэй үедэ арадай ажахыда эльгээгдээ.

Техническэ мэргэжэлэй һургуулиннуудта хүдэлмэришэдые бэлдэлгын хэмжээе арбан нэгэдэхи табан жэлдэ үшөө ехэ болгохо, шанарыень улам һайжаруулха зорилго табигдана. «Арадай ажахын хүдэлмэришэ кадрнуудые нэмээжэ байдаг эгээл шухала эхин гуламта болоһон техническэ мэргэжэлэй һуралсалые саашадань хүгжөөлгые хараалха. Эдэ һургуулиннуудые дүүргэжэ, хүсэд мэргэжэһэн хүдэлмэришэдэй тоое 1981—1985 онуудта 13 миллион хүрэтэр олошоруулха; дунда эрдэмтэй, хүсэд мэргэжэһэн хүдэлмэришэдые бэлдэжэ гаргалгые 1,6 дахин ехэ болгохо»,— гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан «1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд» соо хэлэгдэнэ.

Манай Буряадай АССР-тэ техническэ мэргэжэлэй 37 училищи тоологдоно. Тэрэ тоодо эдиршүүлдэ дунда эрдэм олгодог 12 ГПТУ болон СПТУ, техническэ 4 училищи бии. Бүхы дээрээ 15000 шахуу эдиршүүл элдэб янзын техническэ мэргэжэлнүүдые шудална. 2827 хүн техническэ училищида, 5575 эдиршүүл дунда эрдэм олгодог училищинуудта һуража байнхай. Тиихэдэ юрын ГПТУ болон СПТУ-нуудта (дунда эрдэм олгодоггүй) юрэнхы эрдэмэй дунда һургуули дүүргэгшэд яһала олоороо һуража, техническэ мэргэжэлнүүдые шудалдаг гээшэ. Харин найман класс дүүргэгшэд, юрын училищинуудта һурахаяа орогшод дунда эрдэмтэй болохын тула хүдэлмэришэн залуушуулай һургуулида хабаадуулагдана.

Техническэ мэргэжэл шудалжа байһан хүбүүд, басагадые дүршэл ехэтэй багшанар, үйлэдбэриин мастернуud һургажа байдаг. Мүнөө үедэ республикын ПТУ-нуудта, техническэ училищинуудта дүн хамтадаа 2500 гаран хүн багшалалгын, хүмүүжүүлгын үүргэ бэелүүлжэ байдаг юм.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ манай республикада дунда эрдэм олгодог табан шэнэ ГПТУ болон СПТУ нээгдэхэр хараалагдана. Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай һурагшадайшье тоо нилээдгүй олошорхо хараатай.

Тиихэдэ республикын арадай ажахыда ямар мэргэжэлтэд саашадаа олоор хэрэгтэй болохоб гэжэ хараада абтаха зэргэтэй ааб даа. Илангаяа барилгын мэргэжэлтэд манда дуталдаһаар. Арбан нэгэдэхи болон саашанхи табан жэлүүдтэ манай республикада томо-томо барилгануud хэгдэхэ һэн хойнонь Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управлени энээндэ онсо анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Мүнөө барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэдэг тусхай училищинууд (дунда эрдэмэй 15-дахи болон 7-дохи ГПТУ, юрын 21-дэхи ГПТУ болон бусад) барилгын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар республикынгаа эрилтые гүйсэд хангаһагүй.

Гэхэ зуура ерээдүйн хүдэлмэришэдые мэргэжэлдэнь һайнаар һургаха, училищида һуража эхилһэн сагһаань хойшо дээгүүр разряд абаха хүсэлые тэдэнэй сэдьхэлдэ түрүүлхэ гээшэ багшанарай, үйлэдбэриин мастернуудай гол зорилго болоно. Мэргэжэлээ һайнаар шудалжа гараһан залуушуул үйлэдбэри дээрэ хүдэлхэсээ ерэхэдээ, ямаршье орёо даабариһаа тунхаридагүй, тиимэһээ коллективгэ бэлээр дададаг ха юм.

ГПТУ, СПТУ болон техническэ училищинуудта һурахаяа ерэһэн өдиршүүлэй ерээдүйнөө мэргэжэлые һайнаар шудалха хэрэгтэ түс һургуулинуудай материльна үндэһэн ехэ үүргэтэй. Манай республикыи олон ПТУ-нуудай, техническэ училищинуудай материльна үндэһэн юрэнхы дээрээ барагдоотой юм. Тэбэшье зарим ПТУ-нуудайхи һаһаанда хүрэдэггүй. Жэшээнь, 16-дахи ГПТУ-гай һуралсалай байшан, хамтын байра мүнөөнэй эрилтэдэ яашье зохихоор бэшэ. Теэд судна бүтээлгын завод харьяата училищиннгаа һуралсалай байшангай болон хамтын байрын барилые эхилхэеэ удааржа байнхай.

Энэ талаар Хорин ПТУ-гай хүтэлбэрилэгшэд районой партийна организацин, арадай депутадуудай нютагай Соведэй дэмжэлгээр барилга ехээр хэжэ, материльна үндэһээ нилээдгүй һайжаруулжа шадаа. ПТУ-нуудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынь үүсхэл энэ хэрэгтэ ехэ үүргэтэй байдаг гэжэ дурсагдаша жэшээ харуулна.

Республика доторнай дунда эрдэм олгодог оройдоол 12 училищи баихадаа, техническэ мэргэжэлэй бүхы училищинуудай 32,4 тухай процентнь болоно бшуу, Энэ хадаа тон бага. Теэд материльна үндэһыень эрид һайжаруулаадүйдөө, юрын училищинуудые дунда эрдэмэй болгохын аргагүй гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ юрын училищинуудай зарьяата предприятинууд, партийна организацинууд, Соведүүд энэ хэрэгые үдэр бүриингөө анхаралда абаха, дунда эрдэмтэй хүдэлмэришэдые бэлдэдэг ПТУ-нуудай тоое олошоруулха талаар хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

Ерээдүйн хүдэлмэришэдтэ мэргэжэлыень һайнаар шудалуулхын хажуугаар, тэдэнэй үзэл бодолые зүбөөр бүрилдүүлхэ, коммунис споор хүмүүжүүлхэ гээшэ улаа шухала. Энэ талаар түүхэ, обществоведени, литература, эстетикэ зааданг багшанарай үмэнэ, училищинуудан партийна организацин, ВЛКСМ-эй комитедүүдэй үмэнэ горитой эрилтэ таоигдана. «Үзэл сүргалай, политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие саашадань һайжаруулха» тухай КПСС-эй ЦК-гаи тогтоол, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй партийн XXVI съезд дээрэ хэһэн гүн удхата элидхэл болон бусад материалнуud ПТУ-нуудай һурагшадые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гол хүтэлбэри боложо үгэхэ спотой. «ЕРЭЭДҮЙДЭ БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭ ЗАЛАН СЭХЭ, ЭНЭЭНТЭЙ ХАМТА ТОН ТОДОРХОЙ ЗАХЯА ЗААБАРИНУУД СЬЕЗД ДЭЭРЭ БАТАЛАГДАА, МҮНӨӨ БҮХЫ ХҮСЭЛ ОРОЛДОЛГОЕО ТЭДЭНИЙЕ БЭЕЛҮҮЛГЭДЭ ЗОРЮУЛХА ХЭРЭГТЭЙ БОЛОНО»,—гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездын түүгэхэлдэ хэлэгдэһэн үгэ соогоо онсолон һануулаа һэн. Энэ һануулга хадаа техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудан хүдэлмэрилэгшэдтэшье сэхэ хабаатай.

Техническэ мэргэжэлэй бүхы түхэлэй училищинуудта гүрэнэй шалгалтануудай болохо саг оиртожол байна. Шалгалтын үнгэрхэлөөр, үдэрэй болон үдэшын һуралсалые түгэсхэһэн 11280 эдиршүүлдэ хүдэлмэришэнэй мэргэжэл олгоһон үнэмшэлгэ барюулагдахань. Тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө мэргэжэлээр арадай ажахыда эльгээгдэжэ, партийн түүхэтэ съездээр хараалагдаһан шэнэ табан жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ ахамад үеынхидтэй хамта хам оролсожо эхилхэ.

Совет хүдэлмэришэнэй нэрэ хүндые тэдэнэй дээрэ үргэжэ яёахань өөһэдынь болбосоролһоо дулдыдаха ёһотой. Гэбэшье залуу хүдэлмэришэдэй эльгээгдэһэн предприятинуудта, ажахынуудта тэдэнийе ямараар угтажа абахаб, хэр зэргэ анхаралаар хүреэлхэб — тэрээнһээ мүн лэ олон юумэн дулдыдаха юм. Предприятинуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна болон ниитын бусад организацинуудай зүгөөр үзүүлэгдэһэн эсэгэ ёһоной анхарал оролдолго хадаа тон ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай юм гэжэ мартаха ёһогүйбди. Хүдэлжэ эхилһэн түрүүшынгээ үдэрһөө тиимэ анхаралаар хүреэлэгдэһэн залуу мэргэжэлтэд үнлэр түрэлтэ совет хүдэлмэришэнэй хүнгэн бэшэ аад. хүндэтэй замые шэлэнһэндээ омогорхон ябаха бшуу.

МУРЫСӨНӨБДИ: БУРЯАД, ШЭТЭ, ЯХАД

1981 ОНОЙ ЯНВАРЬ-ФЕВРАЛЬ ҺАРАНУУДАЙ ДҮНГҮҮД

Түсөбэй дүүргэлтэ (проц.)

	Буряадай АССР	Якудай АССР	Читын обл.
Промышленность			
Продукци худалдалга	99.1	103	102
Ажалай бүтээсэ	97	104	100
Промышленна предприятинуудай тоо бүхыдөө	176	134	199
Тэдэнэй дундаһаа продукци худалдаха даабаряа дүүргээгүйшүүл	52	—	24
Энэнь нийтэ тоодо (процентээр)	29.5	—	12
Хүдөө ажахы			
Мал ажалай гол продуктнуудые бэлдэхэлгэ (1 кварталай түсөб)			
Мяхан	92	96	87
Һүн	66	66	62
Үндэгэн	71	65	65
Капитальна барилга			
Гүрэнэй капитальна һомолоогоор ашаглалгада оруулагдаһан гол фондинуud (1 кварталай түсөб)	81	92	28
Гүрэнэй капитальна һомололго (бүхыдөө)	96	96	65
Тэрэ тоодо			
Барилга хабсаралгын хүдэлмэринуud	95	100.1	65
Байрын гэрэгүудые ашаглалгада оруулалга (1 кварталай түсөб)	30	22	13
Өөһэдын хүсөөр хэһэн ажалай хэмжээн	101	102	37
Хүн зоной ажаһуудал хангалга			
Хангалгын нийтэ хэмжээн	98	100.2	98
Худалдаа наймаан			
Гүрэнэй ба кооперативна рознично худалдаа наймаан	102	103	100.9

Буряадай АССР-эй статистическэ управлени.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

1981—1985 ОНУУДТА РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗУУДТА, СОВХОЗУУДТА БОЛОН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БУСАД ПРЕДПРИЯТИНУУДТА ОРООҺО ТАРЯА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫЕ ЕХЭДХЭХЭ БА ШАНАРЫЕНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

«РСФСР-эй колхоз болон совхозуудта орооһо таряа үйлэдбэрилгын мүнөөн эй байдал ба тэрэнийе ехэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» гэһэн РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1980 оной декабриин 10-най тогтоол дотор Буряадай АССР-эй колхоз болон совхозуудай хүдэлмэри хангалтагүй гэжэ тон зүб сэгнэгдээ гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ. Юуб гэхэдэ, республикын ажахынууд арбадахи табан жэлдэ орооһо таряа үйлэдбэрилгээ гансаг юһэдэхи табан жэлэйхиһээ бэшэ, мүн наймадахи табан жэлэйхиһээ бага болгоһон байна.

Республикын Хүдөө ажахын министерство. Мелиорацин ба үһанай ажахын министерство, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд болон «Птицепром» трест, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомууд, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, научна эмхи зургаануud хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулха, газар тарималгай культурые дээшэлүүлхэ, газараа, үтэгжүүлгэнүүдээ ба техникээе ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гэжэ үсэд нэтэрүүгээр оролдоногүй. Олохон колхоз болон совхозуудта орооһо таряанай, тэжээлэй үргамалнуудай, хартаабха болон овощой үргаса дээшэлүүлхэ тэмсэл хүсэдөөр ябуулагдаагүй.

Загарайн, Сэлэнгын, Хяагтын, Хоринн, Хэжэнгын, Баргажанай, Хурамхаанай, Прибайкальскин, Ярууныи, Улаан-Удын районуудай колхоз болон совхозуудта хүрьһэ хамгаалха хэмжээнүүдые комплексноор хэрэглэлгэ аалаар бэелүүлэгдэнэ, севообороодууд баримталагданагүй, нилээд ехэ тарилга сортовой баһэ, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үрэбөөр хэгдэнэ, агротехникэ бүдүүлигээр хазагайруулагдана, тарялан дээрэхи худэлмэриин зохид болзор алдагдана, буртаг ногоонтой тэмсэл һула, хахалагдадаг газарта органическа үтэгжүүлгэнүүд багаар оруулагдана.

Республикын олонхи ажахынууд жэлһээ жэл бүри өөһэдынгөө үйлэдбэрилһэн эрхим шанартай сортовой үрэһөөр хэрэглэмжээе хүсэд ханганагүй, тэрэнийе гүрэнэй нөөсэдэ оруулха даабаряа дүүргэнэгүй. Нютагтаа бии болгогдоһон ургаса екэтэй шэнэ сортнуудые үйлэдбэридөө аалаар нэбтэрүүлнэ, научна эмхи зургаануud суперэлитнэ ба элитнэ үрэһэ үйлэдбэрилхэ түсэбөө бэелүүлнэгүй.

КПСС-эй райкомууд, райгүйсэдкомууд, хүдөө ажахын нэгэдэлнүүд, «Птицепром» трест, районуудай хүдөө ажахын управленинууд, ажахынуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд хүрьһэнэй үрэжэлые дээшэлүүлхэ, органическа үтэгжүүлгэнүүдые суглуулха, хадагалха ба ашаглаха хүдэлмэрие зүбөөр эмхидхэхэ, үтэгжүүлгэдэ орохо торф бэлэдхэлые үргэдхэхэ, үйлэдбэридэ сидеральна ургамалнуудые хэрэглэхэ, паар һайнаар харуулһалха хэрэгтэ анхарал хүсэдөөр табинагүй.

Минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хэрэглэлгэдэ горитой дутагдалнуud бии. Олон ушарта хүрьһэнэй бүридэл, ургамалнуудай эрилтые хараала абангүй, үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэшэнэ. Ургамалай үндэһэндэ дүтэ үтэгжүүлые оруулха болон бусад түрүү аргануud хүсэдөөр нэбтэрүүлгдэнэгүй. Колхоз болон совхозуудые агрохимическэ талаар хангалгын материально-техническэ баазые хүгжөөлгэ гэгдэлтэй.

Яруунын, Хэжэнгын, Баргажанай, Сэлэнгын, Хяагтын, Улаан-Удын болон бусад районуудай колхоз болон совхозуудта техникэ муугаар ашаглагдана: трактор, автомобиль болон комбайнуудай үдэрэй бүтээсэ бага байнаар, тарялан дээрэхи худэлмэриин үедэ олон трактор, комбайн болон бусад техникэ эбдэржэ, мүн механизаторнуудай дутамагһаа мини зогсоогдоно.

Республикын Госкомсельхозтехникэ трактор, машинануud бүлтыень капитальнаар, шанар һайитайгаар зааһабарилжа шаданагүй, хүсэ схэтэй тракторнуудые зааһабарилха аргагүйдэнэ. Госкомсельхозтехникын районуудай нэгэдэлнүүдэй олонхинь техническэ хангалгын бааза һулатай, дүршэл шадабари схэтэй мастер-зааһабарилагшадаар дуталдана.

Республикын олохон колхоз болон совхозуудта механизаторнуud тороногүй, бүгэдэ шитын һуралсалда хабаадуулан, мүн СПТУ-да тэдэнийе бэлдэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Олохон механизаторнуud агротехникын болон орооһо таряа ургуулха технологиин талаар бэлэдхэл һулатай, баян ургаса абаха түрүү онод аргануудые мэдэхэгүй байна.

Олонхи ажахынууд ушалагдаг газарта орооһо таряа ургуулжа абаха арга боломжонуудаа һулаар хэрэглэнэ.

Олохон ажахынууд ямаршье бодото шалгагаангүйгөөр орооһо абахаар хэһэн нилээд ехэ тарилгаяа тэжээлдэ хэрэглэжэхидэг, ургуулһан тарялаа гэлтэдэ оруулхагүй гэжэ хүсэдөөр оролдоггүй. Тиимэһээ нилээд ехэ тарялан дутуу абтана, ургаса хуряалгын ба хадагалха үедэ тэрэнэй ехэхэн хубинь алдагдана. Тэжээлэй үтэгһэн тарялае хэрэглэлгэдэ мүн лэ дутагдалнууд бии. Олохон ажахынуудта орооһо тарялан буйлуулагдангүйгөөр малда эдюулэгдэнэ, тиигэжэ тэрэ үрэ багатайгаар хэрэглагдэнэ.

Гүрэнэй нөөсэһөө үрэһэ ба малай тэжээлдэ хэрэглэхэ орооһо таряа абаха тэдхэмжэдэ найдадаг заншал ажахынуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдтэ бии зандаа.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын хүдөө ажахын органуудай зүгһөө ажахы бүхэнэй онсо өөрсэ илгаае харалсажа, тогтууритай баян үргаса абахаар тарялан тарялан эрхилхэ эрдэм үхааһаа үндэһэтэй гурим хэрэглэдэг болохо талаар бодомжогой. даамай хүдэлмэри ябуулларгүйһөө, ажахы бүхэндэ орооһо таряа үйлэдбэрилые ехэдхэхэ арга боломжонуудые элиүүлхэ ба хэрэглэхэ талаар хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй хүсые элсүүлжэ шадаагүйһөө. Түсэбтэ даабарине заабол бэелүүлхэ, орооһо таряа ургуулха технологиие наринаар барималха, өөһэдынгөө үрэһөөр ба малда эдюулхэ тэряагаар хүсэд хангаха талаар шанга эрилтын табигдажо, республикын Хүдөө ажахын министерствын табиһэн хэмжээ ябуулганууд энэ тогтоолоор дэмжэгдээ.

Хүдөө ажахын министерствэдэ Мелиорацин ба үһанай ажахын министерствэдэ, Госкомсельхозтехникэдэ, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомуудта, совхозуудай дирекци болон колхозуудай правленинуудтэ, ажахынуудай партийна организацинуудта шанга эрилтэ табигдажа, газар тарялан эохилэлгэдэ, орооһо таряа үйлэдбэрилгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха гэжэ заагдаа.

Энэ тогтоолой ёһоор, ажахы бүхэндэ газар тарялангай культурые дээшэлүүлхэ, хуряһэ хамгаалха агротехническэ болон научна үндэһэтэй севообороодууде баримталха, тарилгын хубаарилгые саашадань нарижуулан һайжаруулха, ургаса екэтэй сортнуудай тарилгые үргэдхэхэ, мелиорацин хэгдэһэн газарые, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые һайнаар ашагладаг болохо, тэрэтэлэн үрэһэнэй ажахые хүл дээрэнь гаргаха хэмжээ ябуулганууде зохёожо, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ эрилтэ табигдаһан байна. Тиихэдэ шэнэ газар элдүүрилжэ, тарялангаа үргэдхэхэ арга боломжонуудаа бэдэрхэ шухала гэжэ тогтогдоо.

Үрэһэ үйлэдбэрилгын материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, тэрэнийе промышленна һүүри дээрэ гаргаха зорилгоор 1981—1985 онуудта колхоз болон совхозуудта 36 мянган тонно, хилээмэнэй продуктнуудай управленидэ, 34 мянган тонно үрэһэ сэбэрлэхэ, хадагалха комплексно пунктнуудые барихэ гэжэ тогтогдоо.

Механизаторнуудта тэр байда барилгые эрид үргэдхэхэ зорилго табигдаа. Мүн механизаторнуудай ажалай түлөөһэн болон материльна урмашуулгые нарижуулан гуримшуулха хэмжээнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ тушаа анхарагдаһан байна.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

Л. И. БРЕЖНЕВ К. ФОМВИХАНТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев КПСС-эй XXVI съездэй НРПЛ-эй делегацине толгойлжо ерэһэн, Лаосой Арадай-революционно партийн ЦК-гай Генеральна секретарь, ЛНДР-эй Премьер-Министр К. Фомвихантай хөөрэлдөө.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарийн тушаалда дахинаа һунгагдаһанайнь дашарамдуулан, Л. И. Брежневэй элидхэһэн КПСС-ийн талаар хангалгын материально-техническэ баазые хүгжөөлгэ гэгдэлтэй.

Яруунын, Хэжэнгын, Баргажанай, Сэлэнгын, Хяагтын, Улаан-Удын болон бусад районуудай колхоз болон совхозуудта техникэ муугаар ашаглагдана: трактор, автомобиль болон комбайнуудай үдэрэй бүтээсэ бага байнаар, тарялан дээрэхи худэлмэриин үедэ олон трактор, комбайн болон бусад техникэ эбдэржэ, мүн механизаторнуудай дутамагһаа мини зогсоогдоно.

Республикын Госкомсельхозтехникэ трактор, машинануud бүлтыень капитальнаар, шанар һайитайгаар зааһабарилжа шаданагүй, хүсэ схэтэй тракторнуудые зааһабарилха аргагүйдэнэ. Госкомсельхозтехникын районуудай нэгэдэлнүүдэй олонхинь техническэ хангалгын бааза һулатай, дүршэл шадабари схэтэй мастер-зааһабарилагшадаар дуталдана.

Республикын олохон колхоз болон совхозуудта механизаторнуud тороногүй, бүгэдэ шитын һурадалда хабаадуулан, мүн СПТУ-да тэдэнийе бэлдэхэ худэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Олохон механизаторнуud агротехникын болон орооһо таряа ургуулха технологиин талаар бэлэдхэл һулатай, баян ургаса абаха түрүү онод аргануudые мэдэхэгүй байна.

Олонхи ажахынууд ушалагдаг газарта орооһо таряа ургуулжа абаха арга боломжонуудаа һулаар хэрэглэнэ.

Олохон ажахынууд ямаршье бодото шалгагаангүйгөөр орооһо абахаар хэһэн нилээд ехэ тарилгаяа тэжээлдэ хэрэглэжэхидэг, ургуулһан тарялаа гэлтэдэ оруулхагүй гэжэ хүсэдөөр оролдоггүй. Тиимэһээ нилээд ехэ тарялан дутуу абтана, ургаса хуряалгын ба хадагалха үедэ тэрэнэй ехэхэн хубинь алдагдана. Тэжээлэй үтэгһэн тарялае хэрэглэлгэдэ мүн лэ дутагдалнууд бии. Олохон ажахынуудта орооһо тарялан буйлуулагдангүйгөөр малда эдюулэгдэнэ, тиигэжэ тэрэ үрэ багатайгаар хэрэглагдэнэ.

Гүрэнэй нөөсэһөө үрэһэ ба малай тэжээлдэ хэрэглэхэ орооһо таряа абаха тэдхэмжэдэ найдадаг заншал ажахынуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдтэ бии зандаа.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын хүдөө ажахын органуудай зүгһөө ажахы бүхэнэй онсо өөрсэ илгаае харалсажа, тогтууритай баян үргаса абахаар тарялан тарялан эрхилхэ эрдэм үхааһаа үндэһэтэй гурим хэрэглэдэг болохо талаар бодомжогой. даамай хүдэлмэри ябуулларгүйһөө, ажахы бүхэндэ орооһо таряа үйлэдбэрилые ехэдхэхэ арга боломжонуудые элиүүлхэ ба хэрэглэхэ талаар хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй хүсые элсүүлжэ шадаагүйһөө. Түсэбтэ даабарине заабол бэелүүлхэ, орооһо таряа ургуулха технологиие наринаар барималха, өөһэдынгөө үрэһөө ба малда эдюулхэ тэряагаар хүсэд хангаха талаар шанга эрилтын табигдажо, республикын Хүдөө ажахын министерствын табиһэн хэмжээ ябуулганууд энэ тогтоолоор дэмжэгдээ.

Хүдөө ажахын министерствэдэ Мелиорацин ба үһанай ажахын министерствэдэ, Госкомсельхозтехникэдэ, КПСС-эй райкомууд болон райгүйсэдкомуудта, совхозуудай дирекци болон колхозуудай правленинуудтэ, ажахынуудай партийна организацинуудта шанга эрилтэ табигдажа, газар тарялан эохилэлгэдэ, орооһо таряа үйлэдбэрилгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхаха гэжэ заагдаа.

Энэ тогтоолой ёһоор, ажахы бүхэндэ газар тарялангай культурые дээшэлүүлхэ, хуряһэ хамгаалха агротехническэ болон научна үндэһэтэй севообороодууде баримталха, тарилгын хубаарилгые саашадань нарижуулан һайжаруулха, ургаса екэтэй сортнуудай тарилгые үргэдхэхэ, мелиорацин хэгдэһэн газарые, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые һайнаар ашагладаг болохо, тэрэтэлэн үрэһэнэй ажахые хүл дээрэнь гаргаха хэмжээ ябуулганууде зохёожо, бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ эрилтэ табигдаһан байна. Тиихэдэ шэнэ газар элдүүрилжэ, тарялангаа үргэдхэхэ арга боломжонуудаа бэдэрхэ шухала гэжэ тогтогдоо.

Үрэһэ үйлэдбэрилгын материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, тэрэнийе промышленна һүүри дээрэ гаргаха зорилгоор 1981—1985 онуудта колхоз болон совхозуудта 36 мянган тонно, хилээмэнэй продуктнуудай управленидэ, 34 мянган тонно үрэһэ сэбэрлэхэ, хадагалха комплексно пунктнуудые барихэ гэжэ тогтогдоо.

Механизаторнуудта тэр байда барилгые эрид үргэдхэхэ зорилго табигдаа. Мүн механизаторнуудай ажалай түлөөһэн болон материльна урмашуулгые нарижуулан гуримшуулха хэмжээнүүдые хүсэдөөр хэрэглэхэ тушаа анхарагдаһан байна.

Л. И. Брежнев К. Фомвихантай хөөрэлдэһэн үедэ аадаалын политическэ программые НРПЛ бүрин һайшаана, дэмжэнэ гэжэ К. Фомвихан мэдүүлэв. Социализмын үндэһэ һүүри табиха, Лаосой национальна бэеэ дааһан байдал ба бүрин суверен хамгаалха хэрэгтэнь үрэ дүнтэй хуршэ һайн харилсаа хүргөөхэ гэһэн орондолго хүсэлэгэнүүдыень дэмжэнэ, дэлхэйн энэ райондохи байдал заһаруулха зорилготой Интернационална политическэ программые НРПЛ бүрин һайшаана, дэмжэнэ гэжэ К. Фомвихан мэдүүлэв. Социализмын үндэһэ һүүри табиха, Лаосой национальна бэеэ дааһан байдал ба бүрин суверен хамгаалха хэрэгтэнь үрэ дүнтэй хуршэ һайн харилсаа хүргөөхэ гэһэн орондолго хүсэлэгэнүүдыень дэмжэнэ, дэлхэйн энэ райондохи байдал заһаруулха зорилготой Интернационална политическэ программые НРПЛ бүрин һайшаана, дэмжэнэ гэжэ К. Фомвихан мэдүүлэв. Социализмын үндэһэ һүүри табиха, Лаосой национальна бэеэ дааһан байдал ба бүрин суверен хамгаалха хэрэгтэнь үрэ дүнтэй хуршэ һайн харилсаа хүргөөхэ гэһэн орондолго хүсэлэгэнүүдыень дэмжэнэ, дэлхэйн энэ райондохи байдал заһаруулха зорилготой Ин-

ДЭЛХЭЙ ШАДАРХИ ЗАМБУУЛИНАЙ ЗАМААР

НИИНДЭЛГЫЕ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. Мартын 16. (ТАСС). Владимир Ковалёнок, Виктор Савиных гэгшэдһээ бүридэһэн экипаж «Салют-6» — «Союз Т-4» —«Прогресс-12» гэжэ научна шэнжэлгэ хэдэг комплекс дээрэ гурбан үдэрэй туршада хүдэлмэрилбэ.

Хараалагдаһан программатай зохилдуулан, комплекс дээрэхи түхеэрэлгэнүүд ба аппаратурануудые туршажа, хүтэлхэ арга боломжонуудыень хинан шалгажа байна. Тиихэтэ хамта «Прогресс-12» онгосын ашаае зөөнэ.

Медицинскэ шалгалта хэхэ түсөбэй ёһоор, энэ үдэр хөөрэн дэгдэлгын оршон байдалда бөөгнэлгын үзэгдэлнүүдые шэнжэлхэ, космонавтнуудай бэсые түрүүшынхээ хэмжэн тодорхойлхо, балсангуудайнь ямар байһые сэгнэхэ зорилгоор «Анкета» гэдэг туршалга хэгдэхээр хараалагданхай.

Үдэшэндөө ашаанай онгосын двигателийн туһаламжаар комплексын дабшадаг замай шэглэл шалгагдаха.

Экипажай элидхэлнүүдэй, телеметрическэ мэдээнүүдэй ёһоор, «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Прогресс-12» гэжэ замбуулинай комплексын ниидэлгэ һайнаар үнгэржэ байнхай. Хүдэлмэрилхэ таһалганууд доторхи байдалай параметрнүүд иимэ гэбэл: температурань Цельсээр 20 градус, агаарай дараса ртутна столбын 800 миллиметр болоно.

Космонавтнуud Владимир Коваленок, Виктор Савиных элүүр һайн байна. (ТАСС).

СОШОРДОМО ДОХЁО

ТАРИЛГАДА БЭЛЭН БЭШЭ

Хабарай тарилгын үедэ хүдэлгэгдэхэ техникые зааһабарилжа дүүргэхэ саг тулажа ерэбэ. Сэлэнгын районой ажахынууд нёдондо бүхы техникээе богони болзорто, һайн шанартайгаар түгэс бэлэн болгоо бэлэй. Харин мүнөө жэл энэ асуудалда районой ажахынууд ямараар хандаба даб?

Техникэ зааһабаринан харуулһалха, эзэн ёһоор хадаалха талаар Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо һүүлэй үедэ горитой юумэн хэгдэһэн байна. Ажахын бүхы техникэ Далайтан гэжэ полевой станай дэргэдэ баригдаһан тусхай талмай дээрэ хадагалагдадаг болонхой. Зуу шахуу метр ута нарабша доро зааһабарилагдадаг комбайнуud жэрылдэнэ. Хүдөө ажахын бусад техникэ түхэл түхэлөөрөө илгаглажа, өөһэд өөһэдынгөө һууринуудые эзэлэнхэй. Шэнэ техникэ амяараа байлгагдана. Зааһабарилагдаһан сеялкэнүүд, плугууд мүн лэ эрилтын ёһоор тусхай тулга дээрэ табигданхай. Гуша гаран сеялкэ һайн шанартайгаар зааһабарилагдаа гэжэ сэгнэгдэбэ. Үлэһэн техникые табан механизатор элэ үдэр нүүдтэ бэлэн болгохоор хүдэлжэ байна. Д. Дашидондоков, Д. Бубеев, Б. Дымбрылов, Д. Бальчинов гэгшэд иланганяа оролдосотойгоор ажаллана гэжэ мастерскойе даагша Виктор Батуевич Борисов тэмдэглэнэ. Хүдөө ажахын техникэ хүсэд шахуу бэлэн болонхой гэхэдэ, 66 трактораай оройдоо 6-ниинь лэ зааһабарилагдажа байна. Бэшэ тракторнуud ажахын хэрэглэмжэдэ хүлэлгэгдэнэ.

Бидэнэрэй шалгажа ябаһан үдэр энэ совхоздо механизаторнуудай суглаан боложо, хабарай тарилгые үнгэргэхэ хүдэлмэриин түсөб тодорхойлогдожо байгаа. Полевой станууудые һайнаар түхеэрхэ асуудалда эндэ онсо анхарал хандуулагдана. Тусхайлбал, Далайтанай станда шэнэ башни, магазин баригдаа юм.

Энэ ажахын хуршэ—Кировэй нэрэмжэтэ совхозло хабартаа хүдэлгэхэ техникээе тиимэ һайнаар бэлдэнэгүй гэхэдэ болохо. 18 трактор үнөө зааһабарилагдаадүй байһаар, Госкомсельхозтехникын Орончын, Тарбагатайн, Тохойн мастерскойнуудта эльгээгдэһэн тракторнуудынь «төөришэнхэй». Зааһабарилгын болзор, шанар тушаа совхозой инженерно техническэ мэргэжэлтэй зүгһөө шанга эрилтын табигдахагүйлэ, зарим тракторнуud хэдэн һараар холын мастерскойнуудта мини хэбтүүлэгдэнэ. Ахамад инженерэй уялгые бэелүүлжэ байһан МГМ-эйе даагша Н. Д. Кузьмин, мүн зааһабарилгадамүнгэ үгэдэг бухгалтериин хүдэлмэрилэгшэд ям

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ХҮТЭЛБЭРИ БОЛГОН АБАБАБДИ

Би Дархитын һүү һаалиин фермые даагшаар хүдэлдэгби. Мүн өөрынгөө коллективтэ агитаторай үялга дүүргэгшэб. Тиигээд мүнөөдэр би агитаторби, үглөөдэр — фермые даагшаб гэжэ энэ хоёр тушаалаа хубаарилдаггүйб. Юуб гэхэдэ, эдэ хоёр удхаараа нэгэн болоно — хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, ажалыень һайнаар эмхидхэхэ.

Ажалшадые зоригжуулхын тула нэн түрүүн үйлэдбэри дээрэхи байдалаа агитатор дууһан мэдэхэ үшартай гээшэ ааб даа. Мүн агитаторай үгэ политическэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэрнин олон янза түхэлнүүдэй нэгэ хубил ха юм. Агитаторай үгэ бодото ажал хэрэгтэй хэр зэргэ холбоотойб, тэрээнһээ аша үрэнь дулдыдаха. Үйлэдбэри, ажахын хүдэлмэри өөрын хүмүүжүүлхы тонехэ удха шанартай. Ажал хэрэгтэй бүтэсэгтэй байхадаа, хүнүүдшье урма зоригтой. Сэдьхэл дүүрэн байдаг. Хүдэлмэри урагшаглгүйдэбэл, хүнүүдшье уруу дуруу, сог залигуй болошодог.

Манайшье фермэһээ жэшээ абаад харахада, тиимэ агша. Манай фермэ нилээд удаан саг соо бариглабашье, харин нёдондоной сентябрь һарада 192 үхэр байлгаха оньһожоруулагдамал түхэрэлгэнүүдтэй шэнэ байратай болообди. Проектнь ехэ дутагдалтай байжа, барилга эхилһэнһээ хойшо хэды дахин хубилгагдаа. Анха түрүүн үнеэдые үянгүй харууһалха гурим хараалагдаа. Удаань уяланда байлгахаар хэгдэжэ эхилбэ. Харин эсэстэнь дахин түрүүшынгээ гуримда бусаба.

Мүнөө фермымнай 200-гаад үнеэдые оньһожоруулагдамал аргаар һаадаг хоёр оператор харууһалдаг. Тиин гэхэдэ шэнэ байрада орошоо, һаалинай доошолжо эхилээ. Ушаршь хадаа, шэнэ комплексын һүрэгые шэнэ залуу гунжадаар бүридүүлхэ байһан аад, оньһожоруулагдамал аргаар һаадаг «Ёлочка» түхэлэй түхеэрэлгэдэ дадаагүй хуушан үнеэдээ табижархихада, юун мүртэй юумэн болохоб даа.

Колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон зоовет-мэргэжэлтэдэй шэнэ комплексдо орохын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри саг соонь хээгүйнь халагламаар. Бэшэшье дутагдалнууд олон һэн. Иимэ байдалай тохёолдоод байхада, агитаторай гоё гоёор олон юумэ шашаһанай үлүү. Хамсыгаа шуугаад лэ, өөрөө жэшээ харуулан, бусадтай хамта һаад бэрхэшэлнүүдые түргөөр дабахын хойноо оролдохо эргэтэй. Харин үгөөрөөшье хүнүүдые зоригжуулха тухайгаа мартаха ёногүй.

Проектын дутагдалнуудһаа уламжалан, үбэлэй гол хүйтэндэ транспортёроймнай һаба сооноо уһан гаражда мэгдхэгээ. Тиигэжэ хашагдахадаа, тон яаралтайгаар үнеэдэй хэбтэхэ шэнэ хэбтэринүүдые бүтээбэбди.

Энэ үбэл нёдондонейхидо орходоо тэжээл бии. Үбһэ, болоомо, талха, сенаж, шэлбүүнэ яһала элбэгээр малдаа үгэжэбди. Бүдүүн тэжээлээ хэршэнэбди.

Эдэ бүгэдэ хэмжээ лбуулгануудай ашаар үдэрэймнай һаам, жэлэй эхиитэй саруулбал, нилээд дээшэлбэ. Нигээд байхада, хүнүүднайшье яһала урма зориг оронхой.

Агитаторай болон фермые даагшын үялгануудые илгаруулхань заримдаа хэсүүтэйшье һаа, ойлгуулажжын хүдэлмэри ябуулхадаа, зоноо бултыеньшье суглуулаад хөөрэлдөө хэхэш, ганса гансаарантайньшье хөөрэлдэхэ үшар гараха.

Екэнхидээ үглөөнэй тэжээл малдаа хубаһанай удаа, 10 сагһаа 11 болотор комплексынгоо столоводо сугларжа, сай баридаг заншалтайбди. Эндэмнай холодильник, электро-пеэшэн, амһартануд бии. Колхоз һарадаа 90-ээд түхэриг мүнгэ энэ хэрэгтэ үгэдэг.

Эгээл энэ забһарта хөөрэлдээнүүдые эмхидхэхэдэ зохид юм. Заа, һаа өөрөө бэшэ, правленнин түлөөлэгшэд, мэргэжэлтэд ерэжэ, һонирхолтой, ажалдамнайшье туһатай зүйлнүүдые хөөрэжэ үгэдэг. Съездын материалтай анхаралтайгаар танилсаабди. Харин түүхэтэ удха шанартай эдэ шидхэбринүүдые үшөө удаан саг соо шэнжэлэн үзэхэ, ажал хэрэгтээ хүтэлбэри болгон абаха уялгатайбди.

Агитаторай шухала нэгэ уялга гэхэдэ, ажалай журам сахихын түлөө тэмсэл болоно. Саг үргэлжэ энээндэ анхарал хандуулһанай эсэстэ коллективнай яһала гурим журамаа алдангүй мүнөө ябаһа. Үнеэдэймнай һаагдангүй үлэхэ ушар үзэгдэхээ болинхой. Тушаагдаһан һүнэймнай шанаршье һайнаар сэгнэгдэнэ. Дунда зэргээр һүнэймнай 92 — 93 процентнь нэгэдэхи сортоор тушаагдана.

КПСС-эй XXVI съездын шидхэбэринүүдтэ харюу болгон, һаамаа удаа дараагаар дээшэлүүлжэ, апрель һара болотор үдэрэй адагынь 1000 килограммда хүргэхэ хүсэлэнтэйбди. Тиигэбэл кварталайнгаашье, хахад жэлэйнгээшье түсэбүүдые дүүргэхэмнай лабтай. Энэ талаар агитаторай ябуулха хүдэлмэри үшөөл ехэ гээшэ. Нэн түрүүн түрэл партинингаа XXVI съездын шидхэбринүүдые хүн бүхэндэ хүргэхэ, тааруу зохидоор ойлгуулжа үгэхэ бологдоно.

К. СОДНОМОВ,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Дархитын һүнэй фермые даагша, агитатор.
Загарай.

Түрэл партинингаа XXVI съездын нэгэдэхэ үдэр һү һааха хоёр һарын түсэб дүүргэбди гэжэ мэдүүлхэ хүндэтэ эрхэ олохын тула манай фермын коллектив аһан шадалаараа ажаллаа һэн.

Ямаршье амжалта бэлэхэнээр туйлагдадаггүй ааб даа. Энэмнай ' арбадахи табан жилдэ ажалай эршэ олононой аша үрэ мүн. Бидэнэр табан жилэйнгээ түсэбтэ даабарине 1980 оной апрелнин эхеэр бүхы фермээрээ бэелүүлжэ шадаа һэмди. Тиимэһээ арбан нэгэдэхи табан жилэй эхиндэ алхасаяа алдангүй дабшаха аргатай байба гээшэбди. Социалис мурысөөнэй түрүү зэргэдэ Мария Ивановна Власова, Любовь Георгиевна Нетесова гэгшэд ябана. Сахыень хэлэхэдэ, манай коллективтэ гээгдэлдэ орооһон һаалишан байхагүй. Һаалишадай олоныхинь энэ фермэдэ үниний ажаллажа байһан хадаа дүршэл шадабаряараа илгардаг юм. Баян дүршэлтэйшүүл залуушуулда туһалха гэжэ ходо оролдодог, хамтынгаа хэрэгэй түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрдэг.

Энэ жилдэ малай үбэлжэлгэ яһала һайнаар үнгэржэ байна. Манай совхозой мал Сэлэнгын бусад ажахынуудайхида орходоо үбһэ тэжээлээр яһала һайнаар хангагданхай гэжэ тэмдэглэмээр. 2770 тонно сенаж, 30 мянга гаран центнер һайн шанартай үбһэ совхоздо бэлэдхэгдэһэн байжа, манай малшад үнеэдэй ашаг шэмые үбэлжэлгын үедэ дээшэлүүлхэ аргатай байгаа.

Зүгөөр үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха хэрэг тушаа хэдэн үе холэхэ хүсэлэнтэйб. Наһанайнгаа 40 жил шахууе мал ажалда зорюулһан хадаа ухаандаа хадуулһан, бэсэрээ дабажа гараһан юумэн олон ааб даа. Бүри залуухандаа һаалишанаар хүдэлжэ байха үедэмни үнеэдэй үүлтэр тиимэ һайншье байгаагүй. Нютагаймнай багашаг бэстэй, һу шэмэ багатай үнеэд байгаа. Тиигэбэшье тэдэ жилүүдһээ эхилжэ, үнеэдэй үүлтэр һайжаруулха тодорхой хүдэлмэри ябуулагдаа. Ехэ һу үгэдэг үнеэдэй тугалнуудые тэмдэглэжэ, һайнаар түлжүүлхэ гэжэ оролдодог бэлэйбди. Тиихэдээ үнеэн бүхэнэй һүнэй хэмжээс болон тоһолиг ыень амяарлан тодорхойлоод, тэрэнээ хамтын амһартада юулдэг байгаабди. Һүтэй үнеэн, тэрэнэй тугал түс тустаа тусхай тэмдэгүүдтэй байгша һэн. Һүтэй үнеэдһээ абтаһан эмэ тугал, буруунуудай хээрын бэлшээридэ харууһалагдажа байгааншье һаань, тухатай сагтаа арбаад километртэ ошожо, саг үргэлжэ шэгнэжэ, ямар мал боложо байнаб гэжэ һонирходог бэлэйбди. Һүүлэй һүүлдэ һайнаар харууһалагдаһан гунжан үнеэдээ ооһэдөө даажа абадаг гуримтай байгаа һэмди.

Харин мүнөө тиимэ хүдэлмэри манай ажахыда хэгдэхээ болишонхой. Мүнөө һүтэй үнеэдэйнгээ эмэ туралнуудые бэдэржэ олохын аргам

Үнинэй багша Д. Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэhэн статьяе ехэтэ hонирхон уншаа бэлэйб. Энэ статья соо хэлэгдэhэн гүнзэгы удхатай hанамжануудболон тобшололнууд уншагшадые өөрынгөө hанал бодолоо мэдүүлхые уриhан байха юм. Үнэхөөрөшье, яhала олон хүнүүд —багшанаршье, журналистнуудшье, юрын эхэ, эсэгэнэршье өөрынгөө hанамжануудые бэшэhэн байна. Энэнь тон hайн!

Минии hанахада, бүхы хэшэлнүүдые нэгэдэхи классhаа эхилжэ, ород хэлэн дээрэ заагаад, буряад хэлые юрын ха юм даа) ходоодоо буряад хэлэнэй хүгжэмтэ hайхан аялгаар, үгынь баялигаар омогорходог, Буряадай залуушуулые иимэ гоё хэлээ хүсэд шудалнагүйт гэжэ гэмэрдэг юм. Манай бэлигтэй поэт Дондок Улзытуев «Буряад хэлэн» гэжэ шүлэг бэшэhэн юм. Минии hанахада, тон бэрхээр түрэлхи хэлээ зураглан харууланхай. Би мүнөө нэгэ хэды мүрнүүдыень уншагшадта дурадхахамни:

Эсэгын үгэдэл
эрид сэхэ,
Хутагын эридэл
торгон хурсал
буряад хэлэмнай.

Буряад хэлэн дээрэ ном үзэhэн үхибүүд хүгжэлтын талаар хожомдохо гэhэн баримта ямаршье үгдэhэ hууригүй. Бидэ—дайнай үеын үхибүүд олонхи ушарта гансал буряадуудай ажаhуудаг hууринуудта ехэ болообди, телевидени тухай зүүдэлээшьегүй, ядахын зэргэдэ заримдаа радиошье шагнадагүй байгаа hэмди. Ородоор гансал ород хэлэнэй, литературын хэшээл дээрэ хөөрэлдэхэш. Тингээбэшье ород хэлые яhала шудалагдаа гэжэ hанагдагша. Ородоор хэлэхэhээ гадна, олонхи ушарта ородоор бододог болонхойбди. Энээние хүн бүхэнэй асари ехэ амжалта, түйлалта гэжэ hанадагби.

Мүнөө үхибүүд бултадаа шахуу холимог коллектив соо ехэ болоно бшуу. Тэдэнэр ород хэлэндэ наадан дундаа hурашадаг. Гадна телевидени гээшэмнай ямаршье хэшээлhээ үлүүтээр үхибүүдые ород хэлэндэ hурдаг. Тиимэhээ мүнөө ород хэлэ шудалха талаар ямаршье бэрхэшээд үгы гээшэ.

Минии hанахада, залуушуулые хайшан гэжэ түрэлхи хэлэндэнь hайнаар hурагахаб гэhэн асуудал тушаа бодомжолхо хэрэгтэй хаш. hүүлэй жэлнүүдтэ буряад литературын үдэшэнүүд үсөөн үнгэргэгдэнэ. Буряад хүгжэмэйшье үдэшэнүүд хаа-яа болоно, харин буряад хүгжэмдэ дуратайшуул театрта багтангүй үлэшэдэг. Буряад орондоо алдаршаhан мэдээжэ поэдүүд, дуушад, хүгжэмшэднай тусхай үдэшэнүүдые үнгэргэдэг болоо hаа яахаб?

Хээзээ заяанай хуушанай үльгэр туужануud, оньhон үгэнүүд, таабаринууд, юрөөлнүүд ном боложо хүсэд хэблэгдэнэгүй. Буряад арадай хуушанай нааданууд мартагдашанхай. «Магтаал» гэhэн фольклорно ансамбльда хабаадагшадай хүсөөр, бэшэшье эдэбхитэдэй туhаламжаар энэ мэтэ үнэтэ сэнтэй материалые ородтонгүй суглуулха байгаабди. Урдань дуу хаялдаха гэhэн ямар гоё hайхан заншал бурладуудта байгаа гээшэбү! Хаанаб тэрэ мүнөө?!

Үшөө нэгэ hанамжа. Буряад хэлэ заалгада манай телевидение үргэнөөр нэвтрулхэ байгаа. Хэды жэлэй саана Буряадай мэдээжэ эрдэмтэ Дашинима Доржиевич Доржиев телевиденсөр буряад хэлэнэй хэшээл үнгэргэдэг hэн. Тэд мүнөө тэдэ хэшээлнүүд мартагдашанхай. Мүнөө тэрэниие дахин эхилэх hаа, ехэл hайн байгаа. Эдэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ багшанаршье бии, шудалха дуратай шабинаршье олдохо.

Д. ОЧИРОВ,
философийн эрдэмэй кандидат.

«ЯРУУНАДАМНАИ ЯМАР БАЙНАБ?»

ГЭhЭН СТАТЬЯ ТУШАА

ЛЕКТОРЭЙ hАНАМЖА

предмет болгохо гэhэн ябуулга ехэ буруу хаш. Минии үеын хүнүүд hургуулида hурахадаа, дүрбэдэхи класс дүүргэтэрээ, программаар хараалгадаhан бүхы эрдэмүүдые буряад хэлэн дээрээ шудалагша бэлэйбди. Ород хэлэн минии юрын предмет байгша hэн. Табадахи классhаа ород хэлэн дээрэ хэшээлнүүдые шагнадаг, буряад хэлэ литературынгаа хэшээлнүүдые хүлеэжэ ядадаг бэлэйбди.

Энээнhээ болоо, тэрэ үедэ hургуули дүүргэhэн хүнүүд хүнhөө мохоо, ородоор мүрдэйгөөр хөөрэжэ шадахагүй ахир амитад болошоо гэхэ аалши? Үгы даа, тэрэ үедэ hуртуули дүүргэжэ, саашадаа hурахан хүнүүд булта мэргэжэлтэд болонхой, ажахын ямаршье hалбарида яhала хүсэн түгэлдэр ажаллажа, амжалта ехэтэй яоана. Тэдэнэрэй дундаhаа эрдэмтэдшье, уран зохёолшодшье, артистнаршье, партийна болон совет хүдэлмэри эрхилэгшэдшье, ажахын элдэб мэргэжэлтэдшье ургажа гараа. Тэдэнэр ород, буряад хэлэн дээрэ тэгшэ хөөрэлдэжэ, ямаршье яhанай хүнүүдтэй үгээ ойлголсохо арга гатай. Харин түрэлхи хэлээ hургуулида үзөөгүй хүнүүд юрын ярилдаанай хэлэнhээ бэшэюумэгүй, буряад хэлэн дээрэ лекцишье уншажа, элидхэлшье хэжэ шадахагүй байдаг. Энэнь ёното дээрээ халаглама аар.

Түрэлхи хэлээ мэдэхэгүй хүнүүд арадайнгаа түүхэ домог, үльгэр туужа мэдэхэгүй байна. Ажаглахада, түрэлхи хэлээ мэдэхэгүй хүнүүд буряад арадайнгаашье, мүнөө үеыншье буряад дуунуудые зүрхэ сэдьхэлээрээ хүсэд ойлгодоггүй.

Түрэл нютагhаа холо ошоhон, үндэhэн хэлээ мэдэдэггүй залуу үетэн «hанаа орожо», буряад хэлээ шудалхые сэхэтэ оролдодог. Тэд буряадааараа үгэ хэлэхэдээ, тал-мүл гэжэ, ушаргүй сэхэ акценттэйгээр дуугардаг. Бидэнэр аха заха хүнүүд байhан аад, тэдэнэрые юундэ зобоожо, улайлгажа сайлгажа байха болонобибди?

«Буряад-ород словарь» гаргаhан Константин Михайлович Черемисов (ород яhанай

- Булхайта хэрэг
буталха аргатай,
Буугай сэмгэндэл
буудахаш сньhотойл
буряад хэлэмнай.
Эрлигэй номнолые
задалха шэнжэтэй,
Эрдэмэй дабаае
гаталха шадалтайл
буряад хэлэмнай.
Гэсэрэй түүхые
гэрдэжэ ерэhэн лэ,
Гэрэлтэ мүшэдые
дамжажа ерэhэн лэ
буряад хэлэмнай.

Ямар уран гоёор, удха түгэлдэрөөр хэлэгдэhэн үгэнүүд гэшэб! Тон зүб үгэнүүд! Би буряад хэлэн дээрэ лекци уншадаг хүн хадаа этигэл дүүрэнэгэр инигжэ баталнаб: ямаршье темээр сэбэр буряадаар (нэгэ хэды абтаhан үгэнүүдые хэрэглэн) лекци уншажа болоно, уншагдадагшье гээшэ. Тэд хүдөө нютагуудта буряадаар уншагдаhан лекциин hүүлээр шагнагшадтай хөөрэлдэхэдэ, үүгэн, гү, али дунда наhатан хүнүүд ехэл урмашаhан, сэдьхэл зүрхэеэ ханаhан байдаг.

Таблад оной эсэстэ, жараад онуудта hанадахи класс хүрэгсэд, буряад хэлэн дээрэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэ гэhэн яоуулга хэлээ юм. Тэрэ хадаа ехэ олуу яоуулга байгаа. Математикын, физикын болон бусад предмедүүдэй ойлгосонуудые буряадшалха баатай бологдоо hэн. Энэ Іэдэлгэнүүд hүүлдэнь болоулаг.

РЕДАКЦИhАА. Энээгээр Д. Ошоровой «Яруунадамнай ямар байнаб?» гэhэн статьие зүбшэн хэлсэлгэ дүүрэбэ. Манай газетэдэ олон тоото уншагшад, багшанар, түрэлхид, эрдэмтэд, журналистнуд, түрэлхи хэлээнhээгээ саашадаа hалбаран хүгжэлтэдэ hанаhаа таблиа ябадаг нүхэд —бултадаа hонирхолтой ажаглалта, дурадхалнуудые оруулаа. Тус хөөрэлдөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан нүхэдтэ газетын редакци баяр баясхалан хүргэнэ. Тэдэ hанамжа дурадхалнуудай залуу үетэндэ түрэлхи хэлэ, литература заалгые hайжаруулхада, туналамжа үзүүлхэнь элитэ. Газетын нюурнуудта толилогдоhон статьянууд дотор авторнуud республикын Гэгээрэлэй министерствэдэ, Уран зохёолшодой холбоондо, Буряадай номой хэблэлдэ, Буркоопсоюзда, Хэблэлэй, полиграфийн болон номой наймаанай талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, Телевидени ба радио-дамжуулгын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедтэ, «Знание» бүлгэмдэ хандажа, анхармаар, бодото шидхэбэри абамаар асуудалнуудые табяа. Тус материалнуудтай танилсаад байхадаа, эндэ дурсагдаhан эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд тодорхой хэмжээ хараалан бэелүүлхэ гэжэ найдаа.

ЭРИД ТЭМСЭЛ ДЭЛГЭРҮҮЛХЭ

Мүнөө үедэ ажалай журам, нинтын гурим эбдэхэ, гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандаха, нинтын зөөрие хулгайлха ябадалтай, архидалгатай, хулиган ааша гаргалгатай шанга тэмсэл дэлгэрүүлхэ шухала байhаниинь мэдээжэ.

Тиимэhээ арадай депутадуудай Улаан-Удын городской Советдэй гүйсэдком нинтын гурим наринаар сахиха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулжа байдаг. Энэ асуудалаар ажалша коллективүүдтэ, хүүгэдэй клубуудта, домоуправленинүүдтэ олон элидхэл, лекциинүүд уншагдана, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэдэнэ. Жэшээлхэдэ, Советскэ районой арадай сүүдэй түүүлэгшэ К. Ф. Власов «КПСС-эй XXVI съезд социалис хуули ба нинтын гурим заршам шангадахаа тухай» гэhэн хэдэн элидхэл ажалша коллективүүдтэ ошожо уншаа. Тэрэн соонь социалис зөөрие хамгаалха, ажалай журам сахиха, архидалгатай, хулиган ааша гаргалгатай тэмсэхэ тухай тобшо тодорхойгоор хэлэгдэhэн байна.

Улаан-Удын Октябрьска районой прокуратурын мүрдэгшэд нүхэд Т. В. Бессонова, Г. Г. Гирин, Юстициин министерствын ахалагша консультант М. Е. Маркова, адвокат М. П. Боготоров, Октябрьска районой дотоодын хэрэгүүдэй hаhагай начальник В. И. Сергеев болон бусад агитационно - ойлгуулажбын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдэнэрэй лекциинүүдтэй 2736 хүн танилсаа.

Ажалай журам эбдэгшэдтэй тэмсэл яоуулха, хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар нүхэдэй сүүдүүд, предприяти болон эмхи зургаануудай профсоюзай эмхинүүд ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Ф. МАЖАРОВ,
арадай депутадуудай Улаан-Удын городской Советдэй гүйсэдкомой горжилуправленийн юрисконсульт.

МЕДИГҮҮД БЭЛИГЭЭ ХАРУУЛХАНЬ

Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой үүсхэлээр врачнууд, медсестранууд, аптекарьнүүд жэл бүри уран hайханай харалгада хабаадалсажа, хүн зоной урда бэлиг шадабаряа харуулдаг. hаяын үдэрнүүдтэ Улаан-Удын Советскэ райондохи больница, поликлиникэнүүдэй түлөөлэгшэд КПСС-эй XXVI съездэ зорюулан бэлдэhэн түхай программатай концерт нидаяа табихаар зэhэнхэй. Буриадай аптечнэ управленийн комсомолой комитедэй секретарь Татьяна Гумпылэва иигэжэ хөөрэнэ:

— Управлениин инспекторнүүдэй, аптекэнүүдтэ хүдэлдэг фармацевтнүүдэй, ассистентнүүдэй, провизор-аналитигуудай, складай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда дүрбэн тэгшэ шадабаритайшуул олон ааб даа. Ажал хүдэлмэридөө оролдосо ехэтэйгээр хандахаhаа гадна, сүлөө сагаа ашатай туhатайгаар үнгэргэдэг.

Ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаадалсадаг, дуу дууладаг, хатардаг, хүхюу наадатай, шог зугаатай залуушуул олон ааб даа. Залуушуулhаа гадна, наhатайшуулшье зохёохы залияа гаргалсадаг ааб даа. Жэшээлхэдэ, хотын 15-дахи аптекынхилэй бэлдэжэ байhан литературно-уран hайханай композициие найруулан табилгада коллективэй гэшүүд бултадаа хабаадалсана. Олоной альга ташалган доро аялга hайхан дуунуудые, уян нугархай хатарнуудые гүйсэдхэдэг 1-дэхи аптекын инспектор-провизор Лариса Афонина, Светлана Семенова, фармацевт А. А. Волоха гэгшэдые нэрлэлтэй.

Республикын аптекэнүүдэй ассистентнүүдэй дунда үнгэргэдэhэн конкурсдо 9-дэхи аптекын хүдэлмэрилэгшэ Флюра Мойланин түрүү hуури эзэлhэн юм. Комсомол басаган мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ байхаhаа гаднэ, өөрөө уянгата щүлэгүүдые бэшэдэг, тэдэнээ уран гоёор уншадаг шадабаритай. Эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхэсэ байhан харалгада Ф. Мойланин «Миннии мэргэжэл» гэhэн өөрынгөө зохёоhон шүлэгые уншажа, хүнүүдые hонирхуулаа.

Г. ТУРТУЕВА.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ЗАСАГ БАЙГУУЛГЫН ТҮРҮҮШЫН ДҮЙ ДҮРШЭЛ

(ПАРИЖАЙ КОММУНЫН 110 ЖЭЛЭЙ ОЙДО)

Мүнөөдэр бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хубинуудта Парижай Коммунын тогтоhонhоо хойшо үнгэрhэн зуун арбан жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байна. «Мартын 18 хадаа хаа-хаанагүй, хэтэ мүнхдөө хүдэлмэришэн ангиин hайндэр болохо юм», — гэжэ Ф. Энгельс холые харан хэлhэн байгаа. Энээнэйнь тон зүб байhыень мүнөө сагай уласхоорондын оршон байдал элеэр гэршэлнэ.

Парижай Коммунын гүн удха шанарынь юуб гэхэдэ, тэрэ хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эхилhэн хүдэлмэришэдэй засаг түрэ байгуулгын тон түрүүшын дүй дүршэл болоно. Үнгэрhэн зуун арбан жэлэй туршэда бүхы юртэмсэ дэлхэй дээрэ түүхэтэ ехэ уласхоорондын удха шанартай хубилалтануud болоо. Энэ ехэ хубилалтануудай эхин үндэhэнинь хадаа 72 удэрэй туршада өөрынгөө гарта засаг түрэ барижа байhан Парижай коммунарнуудай революциhаа уг залгамжалан холбоотой.

1871 оной мартын 18-да Париж хотодо эхилhэн революци хадаа Франциин болон уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин буржуазида эсэргүүсэн, эршэтэйгээр хэhэн тэмсэлээр бэлдэгдэhэн байгаа. Энэ тэмсэлэй хүгжэлтэдэ К. Маркс болон Ф. Энгельсэй хүтэлбэрилжэ байhан Нэгэдэхи Интернационал угаа ехэ нүлөө үзүүлээ юм.

Засаг түрэ баригшадтаа эзбүүрхэхэ арга шалтагаануud Франциин арад зондо, хүдэлмэришэдтэ нилээд олон жэлэй туршада сугларhан байна. Франци Пруусси хоёрой хоорондо болоhон дайнда француз арми бүта сохигдожо, Париж хото герман сэрэгүүдээр хүрээлэгдээд, тэндэхи ажалшад ехэ хүндэ хүшэр, үлэсхэлэн хоohон байдалда ороод байгаа. Энэ үедэ Тьерэй хүтэлбэрилhэн реакционно правительство Германида Эльзас болон Лотаринги газарнуудаа үгэхэ, 5 миллиард контрибуци түлэхэ тухай договор баталаа. Тиигэжэ Франциин баяшуул немец солдадуудай буу жадын хүсөөр засаг түрэеэ гартаа үлөөхэ, өөрөдынгөө ороной хүдэлмэришэн зонтэй эрид шангаар тэмсэжэ, ойртожо байhан революциие эхилэгүйдэнь дараха гэжэ шидэhэн байгаа. Хүдэлмэришэн болон ремесленнигүүдэй ороное гадаадын булимтарагшадhаа хамгаалхын тула эмхидхэhэн национальна гвардиин буу эзбсэгые мартын 18-най болохо hуни хуряан абаха гэhэн hэдэлгэ Тьерэй праавительство хэз юм. Энэ муухай аашадань харюусан, Парижда хүдэлмэришэдэй эзбсэгтэ буhалгаан эхилэх hэн. Тэрэ үдэрэйнгөө үдэшэ болотор, буhалгаа хэгшэд хуушан засаг түрын бүхы эмхи зургаануудые эзэлжэ, ратушын байшан дээрэ пролетарска революциин улаан тугые хиидхэ hэн. Тьер өөрынгөө министрнүүдтэй хамта Версаль хото тэрьедэжэ ошоhон байгаа. Тиигэжэ Парижда засаг түрэнь гансахан хүдэлмэришэд болон жэжэ алба хаагшадhаа бүридэhэн национальна гвардиин Центральна Комитедэй гарта ороо hэн. Энэ хадаа хубисхалта арад зондоо түшэглэhэн хүдэлмэришэн ангиин тон түрүүшын правительство болоо.

Удаань мартын 26-да Коммунада hунгалта боложо, Парижай хүдэлмэришэд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ эгээл түрүүшын шэнэ түхэлэй гүрэнние байгуулха гэжэ шидэhэн байна. Энэ hунгалтын hүүлээр хоёр хоноод байхада, мартын 28-да, олон мянган ажалшан зоной хабаадалгатай айхабтар ехэ баяр ёололой оршон байдалда Парижай Коммуна тогтоогдоо hэн.

Парижай Коммунын түүхэтэ габьяань хадаа ажалшадые дарлан мүлжэжэ байhан баяшуулай засаг түрые унагаажа, арад зоной түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн шэнэ түхэлэй гүрэнние байгуулhан ушар болоно. Баяшуулые хамгаалдаг, хуушан армие болон полициие буу эзбсэгтэ арад зоноор коммуна hэлгэhэн, мүн гүрэн түрын эмхи зургаануудай хуушан чиновникуудай орондо ажалшадай дундаhаа гараhан алба хаагшадые табиhан байна. Бүхы гүрэнэй тушаалтан hунгагдаха, ямаршье сагта hэлгэдэхэ байгаа. Церковь гүрэнhөө амяарлагдаа hэн.

«Бүхы арад зондо үргэн ехэ демократическа эрхэ сүлөө олгогдоо. Тэрэнэй ашаар үргэн ниитэ ажалшадай эдэбхи үүсхэлынь тон түргэнөөр дэвшэлээ. Профсоюзууд, 1-дэхи Интернационалай секциинүүд, революционно клубууд, эхэнэрэй болон ниитын организациинуud Коммуные эршэмтэйгээр дэмжэдэг, Коммунын Советдэй хүдэлмэридэ хабаададаг байгаа.

Арад зоной ажабайдалые hайжаруулхын тулада Коммуна зарим предприятинуудта hуниин хүдэлмэри болюулhан, хуулита бэшээр хүдэлмэришэдтэ тоходог ялые хориhон, хүдэлмэриин саг хороohон, гүрэнэй захилаар хүдэлдэг хүдэлмэришэдэй ажалай түлөөhэ дэвшэлүүлhэн байна. Хүдэлмэригүйшүүлдэ ажал олгохо тускай бюро эмхидхэгдэ hэн. Парижhаа тэрьелжэ ошоhон баяшуулай мастерскойнууд хүдэлмэришэдэй артельнүүдэй мэдэлдэ үгтэhэн, буу эзбсэгэй ба өрба шахуу бусад предприятинуud эзэдэйнь гарhаа абтаhан, Луврташи буу эзбсэгэй мастерскойнууд хүдэлмэришэдэй хиналта доро ороhон байна.

Парижай Коммунын эдэ бүхы ажал ябуулгань хадаа хүдэлмэришэдэй шэнэ засаг түрэ байгуулалтын эгээл түрүүшын алхам байhан юм. Тиимэhээнь тэрэнэй хүдэлмэридэ алдуу эндүүнүүд ушарhан байна. Парижай хүдэлмэришэд оронойнгоо бусад, олон хотын ажалшадтай болон хүдөөгэй тарялшадтай холбоо барисаагаа байгуулжа шадаагүй. Мүн Коммунын ехэ алдуунуудай тоодо Франциин банкын баялигуудые өөрынгөө гарта абахаhаа арсалга, сэрэгэй хэрэгые эмхидхэлгэдэ байhан дутагдалнууд, национальна гвардиин дунда жаяг заршам hула, бэз хамгаалаад лэ, өөнэдынгөө дайсадта добтолхогүй тактика барихан, революциин хорото дайсадтай эрид шууд тэмсэл хэзгүй ушарнууд болоно.

Коммунын ажал ябуулгада ушарhан эдэ алдуунууд хадаа Франциин хүдэлмэришэдэй революционно хүдэлөөнэй хүсэд хүгжөөгүй, тэрэнэй ударидагшадай дунда бодото марксистнуудай байгаагүй дээрэhээ гараа.

Майн 21-hээ эхилжэ, Париж соо найман үдэрэй туршада хатуу шэнга байлдаан болоо. Майн 28-да коммунарнуудай hүүлшын баррикада унажа, дайнай болоhон газарта гуша мянган хүн баатарлигаар наhа барааа. Мүн олон арбаад мянган тэмсэлшэд буудуулжа алуулhан, түрмэдэ hуyhан, сүлэлгэдэ ябуулагдаhан байгаа.

Парижай Коммуна хадаа үнгэрhэн арбан юнэдэхи зуун жэлдэ хүдэлмэришэн ангиин арад зоной жаргалай түлөө шэн зориггойгоор хэhэн тэмсэл болоно. Тэрээнэй бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удха шанар, дүй дүршэл уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй саашанхи хүгжэлтэдэ тон ехэ нүлөө үзүүлhэн байна.

«1871 ондо бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хизаарые пролетарска революциин түрүүшын сахилгаан яларан гэрэлтүүлжэ, Парижай Коммунын улаан туг намилзан мандаа hэн, — гэжэ Леонид Ильич Брежнев онсо тэмдэглээ hэн. — Тиихэдэ коммунарнуud диилдэhэн. Зүгөөр тэдэнэрэй тэмсэhэн зэрэгынь хосорхо ёногүй байгаа юм».

Парижай Коммунын эхилhэн хэрэгые үргэлжэлүүлэн, 1917 ондо Агуу өөх Октябриин социалис революци илажа, помещигүүд болон капиталистнуудай засаг түрые унагаажа, пролетариадай диктатура байгуулагдаа. Энэ революциие толгойлhон большевигүүдэй партийн ударидагша Владимир Ильич Ленин хадаа Парижай Коммуна бүмбэрсэг дэлхэйн дээрэ эгээл урид байгуулагдаhан Совет засагай түрүүшын түхэл маяг байhан юм гэжэ онсо тэмдэглээ hэн. «Бидэнэр хадаа Парижай Коммунын эзэм дээрэ байнабди», —гэжэ Ленин багша 1918 ондо хэлээ hэн.

К. Марксын ба Ф. Энгельсэй зохеолнуудта түшэглэн, шэнэ үе сагта «Россида болоhон гурбан революциин түүхые согсолон, Владимир Ильич Ленин хадаа Парижай Коммунын дүй дүршэлые шэнэер бодожо үзэhэн байна. «Гүрэн ба революци», «Пролетарска революци болон урбагша Каутский» болон 18/1 оной Коммуна тухай бэшэhэн бусад зохёолнууд соогоо Ленин социалис революци тухай, пролетариадай диктатура болбол капитализмhаа социализмдэ ороолгын үеын гүрэнэй түхэл маяг мүн гэhэн марксизмын hургаалые улам саашань хүгжөөн баяжуулаа.

Парижай Коммунын алдарта дүй дүршэлые шэнэ түүхэтэ үе сагта улам саашань бүри ехээр баяжуулан, Агуу өөх Октябриин революци уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй хүсэн түгэс дабшаа болон, бүхэдэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтын шэнэ-шэнэ илалтануудые бүри түргэдхэhэн байна.

Хоёрдохи дэлхэйн дайнай үедэ хатуу шэрүүн шалгалта гаража, уласхоорондын коммунис хүдэлөөн бүри саашаа хүгжэн, хүсэ ехэтэй болоо. Фашизмые олон арадай хамтаран дараhаней hүүлээр марксистско-ленинскэ партинуудай ударидалга доро Европе болон Азиин арба гарен гүрэнэй арад зон засагаа гартаа абаже, пролетариадай диктатурые арадай демократиин түхэл маягтайгаар тогтоогоод, социализм амжалтайгаар байгуулна. Мүн Америкын түбидэхи Кубын республика социализмын гүрэнүүдэй бүлэдэ ороохой. Тиигэжэ, Парижай Коммунын түрүүшын дүй дүршэл мүнөө үедэ бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хубинуудта байгаа коммунис болон хүдэлмэришэн партинуудай түүхэтэ национальна баялиг болоо.

Мүнөө сагта дэлхэйн коммунис хүдэлөөн олонхитэдэ улам ехэ нүлөө үзүүлдэг интернациональна хүсэн болонхой. Дэлхэйн 94 оронуудта Компартинууд эдэбхитэй ажал ябуулга эрхилнэ.

1981 оной февралиин 23-hаа мартын 3 хүртэтэр болоhон Советскэ Союзай Коммунис партийн эзэлжээтэ XXVI съезд дээрэ 109 ороной коммунис, хүдэлмэришэдэй, национально-демократическа болон бусад партинуудай, организациинуудай 123 делегаци байлсаа. Харин иимэ олон тоотой делегациинуудые эзэлэй урда тэз маяай нэгэшье партийна дээдэ хуралдаан угтан абажа үшөө үзөөгүй юм. Тиигэжэ совет коммунистнуудай съезд хадаа пролетарска интернационализмын туг доро үнгэржэ, КПСС-эй марксистско-ленинскэ партинуудтай холбоо барисаагаа саашань үргэдхэжэ, бэхижүүлжэ байhенинь элитэ гэршэ болоо.

«Советскэ Союзай Коммунис партийн XXVI съездэ КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон, дотоодын ба гадаадын политикын талаар эзэлжэтэ зорилгонуud» гэhэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые съезд шагнаад, зүбшэн хэлсэ. Энэ элидхэл хадаа теоретическэ ба практическа ехэ удхе шанартай документ мүн. Тэрээн дотор СССР-тэ коммунизм саашадань байгуулха дэлгэрэнгы программа үгтее, КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политикын гол шэглэлнүүд элирүүлэгдэ, тэдэнние шидхэхэ замуud заагдаба. Съезд «1981 —1985 онуудта, мүн 1990 он хүртэрхи үедэ СССР-эй экономическа, социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тухай» асуудалаар СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. А. Тихоновэй хэhэн элидхэлые нэгэн дуугаар баталан абаа. Тэрэшэлэн КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссинин тоосоо баталаа, партийн хүтэлбэрилхы органууд hунгадаа.

КПСС-эй XXVI съезд хадаа партийн, совет обществын түүхэдэхи шухала шата, бүхы дэлхэйн түүхэтэ айхабтар ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болоно. Съездын шидхэбэринүүдые, нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл дотор найруулагдаhан гол бодол болон тобшололнуудые совет арад, социалис оронуудай ажалшад, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэн ангиин хүдэлөөн, бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн түрүү олонхита хэлуулаар hайшаан дэмжэнэ.

Манай Зэх ороной ажалшад Парижай Коммунын 110 жэлэй ойе коммунизм байгуулгын шэнэ амжалтануудаар угтажа байна. Шэнэ коммунис обществе байгуулхын тулее тэмсэлые эхилhэн коммунарнуудай хэрэгые бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ эгээл түрүүлэн бодотоор бэелүүлжэ байhандаа, совет арад айхабтар омогорходоо.

Б. ДОНДОКОВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН СААНАhАА

ФАШИС ХУНТЫН ЗЭРЛИГ ААШАНУУД ТУХАЙ

ПАРИЖ. Граждан хубсаhатай, буунуудые барихан 400 бандит ажана тосхондо гэhэн тэ добтолон ороод, галзуу арьяатадтал адли эрлиг муухайгаар аашалба. Тэндэхи 23 хүбүүд, 2 басагые жадаар хадхажа алаад, тэдэнэй хүүрнүүдые тосхоной талмай дээрэhээ абахысь гурбан удэрэй туршада хориhон байна. Алуулагшадай дунда минии үбгэншье бии байгаа,— гэжэ Сальвадорой Сан-Хуан-Атико тосхоhоо Никарагуа худар зугадаhан 22 наhатай Долорес Санчес домоглоно.

Мүн лэ хоёр хүбүүгээ, бэриеэ, үбгэнөө алуулаад, Гондурас тээшэ зугадаhан 50 наhатай Мари Кансузла Лопес гэгшэ уйлан байжа уйдхар гашуудалаа дурдаhан байна. Эдэнэй хэлэhые француз врач Жан-Ив Фоллезу бэшэжэ абаад, «Юманите» газетэдэ тунхаглуулаа. Энэ врач hаяхан Гондурасаар, Никарагуагаар ябахадаа, Сальвадорhоо зугадаhан бусад олон хүнүүдэйшье уйдхарта ярянуудые шагнаhан байна. США-гай зүтhөө сэхэ дэмжэгдэдэг Сальвадорой хархис засагаархидай өөрынгөө арадта эсэргүү айхабтар муухай, зэрлиг ашанууdые гаргажа байхыень хоёр нюдөөрөө хараhан хүнүүд мүн лэ хөөрэнэ.

Нимэ зэрлиг ябуулганууdые хэдэг алууршад хадаа засаглан зонхилжо байгша хунтын солдадууд гү, али хунтын эмхидхэhэн, hургаhан зэбсэгтэ фашис харшангууд болоно гэжэ француз врач тэмдэглэнэ.

Сальвадорhоо зугадаhан 7 мянган хүн—Никарагуада, 4 мянган хүн Гондураста тэсэхээр бэшэ хүндэ хүшэр байдалда байха баатай болонхой гэжэ Ж-И. Фоллезу бэшэнэ.

Сальвадор арадтай hаналаа нэгэдэлгэ, дэмжэлгээ улам үргэдхэхыень уряалан, француз врач дэлхэйн олонитэдэ хандана.

Кишиневой заводто 200 литр багтаамжатай «Кодры» холодильнигуудые хабсаралгада бэлэдхэл хэгдэнэ. Түрэгэн гүтадаг продуктнуудые 24 градус хүйтэндэ удаан саг соо хадагалхаар тэрэ бүтээгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Кодры» холодильнигай конвейер.

ТАСС-ай фотохроника.

Ж. МАРШЕГЭЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ПАРИЖ. ФКП-гэй Генеральна секретарь Ж. Марше, эндэ, пресс-конференци дээрэ Франциин гадаадын политикын хэдэ хэдэн асуудалнуудаар hанамжаяа хэлэбэ.

«Франци бэеэ дааhан политика баримталан бэелүүлхэ, Атлантическа союзай талаар партнериуудайнгаа хараа бодолhоо дулдыдангүй, өөрын hанал бодолтой байха ёнотой» гэжэ тэмдэглэнэ. Мүнөөнэй правительство «бэеэ дааhан гадаадын политика бэелүүлхын орондо (тэрэнэй тулада шухала хүсэн манайда бии), ФРГ-гэй ба США-гай ама харалаг ябадал үзэгдэнэ» гэжэ Ж. Марше мэдүүлбэ. Энээнтэй дашарамдуулан, дэлхэй дээрэхи хүсэнүүдэй тэнсүүринин хубилhые шэнжэлхэ зуураа, ФКП-гэй Генеральна секретарь нигэжэ тусхайлан тэмдэглээ: «hунгалтын hүүлээр Р. Рейганэй захиргаанай хазагай хараа бодол баримталбашье, дайнай ба амгалан байдалай асуудалнуудые өөрынгөө үзэмжөөр империалистнуудай шидхэдэг үе саг үнгэрөө». Дүтын Зүүн зүгтэ хабаатай асуудалнууд дээрэ тогтохо зуураа, кэмп-дэвидскэ хэлсээнүүдэй буруу hүрэлhэнhөө тобшолол хэхэ шухала гэжэ Ж. Марше тэмдэглэнэ. Франциин правительство ООН-ой шидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ туhа хүргэхыи тула, хамаардаг бүхы талнуудай, тэрэ тоодо ООН-ой хабаадалгатай хөөрэлдөөнүүдые эхилхын тула Франциин правительство үүсхэл гаргаха зэргэтэй гэнэ.

ФКП-гэй Генеральна секретарь Афганистанда хабаатай асуудалые политическа гуримаар шидхэхын тула оролдолго хүсэлэлгэ гаргажа үргэлжэлхые шухалада тооломно.

Ж. Марше Польшын байдал тухай хэлэхэдэ, «энэ орондохи зүришэлдөөе полям арад, тэрэнэй правительство шидхэхэ ёнотой» гэжэ тэмдэглэбэ.

ОНСО ШУХАЛА ҮҮСХЭЛ

Медицинын элитэ мэдээжэ мэргэжэлтэд, дэлхэйн олон оронуудай эрдэмтэд «хизаарлагдамал» ядерна дайн тэдэгые хэжэ болохо гэзд номодог баруун тээхи дай жүрөдэгшэдэй аюултай hанаашалганууdые эрид буруушаана; тиимэ дайн болоhоол, дэлхэй дээрэ ядерна hандарал хосорол ушаруулха байха гэжэ мэдүүлнэ. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ дурадхагдаhан, мүнөө сагай эгээн шухала асуудалнуудаар хэлсээ туйлаха арга олгохо амгалан ёноой совет

МАРТЫН 18—ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДА РУУ ХҮНЭИ БЭЕЭРЭЭ ГАРАҺААР 16 ЖЭЛЭЙ СЭН ҮДЭР

ТҮҮХЭДЭ ТҮРҮҮШЫНХЕЭ

Дэлхэй шадархи замбуулинда «Салют-6» станциин хүдэлмэрилжэ байһан гурбан жэл хахадай турша соо энэ научна лабораториин үүдэнүүд гурба дахин сэлигдээ. Юрий Романенко Георгий Гречко хоёр, Владимир Ковалёнок ба Александр Иванченков, Владимир Ляхов болон Василий Рюмин шэнэ түхэлэй скафандрые хэрэглэн хүдэлмэрилжэ, замбуулинай дайда руу бэеэрээ гараһынь мэдэнэт. Космонавтнуудай амжалта туйлаха бүхэндэнь, скафандр бүтээгшэд-инженернүүдые амаршалаад, замбуулинай дайда руу анха түрүүн газааша гаражаа, замбуулинай дайда руу алхалһан хүнэй сэдьхэл бодолдо тохёолдожо магад ушарал тухайда Циолковский бэшэнэн байдаг. Онсо найдалаа орхёод, юрэ бусын, ухаан һанаанда ороогүй ушаралнуудаар дүүрэн юртэмсэ худар алхалан гараадхихадаа, айһан тээлмэрдэнэн мэдэрэл гансата үгы болоод, хайшаашьеб унахагүйб, агаарай долгин намда ямаршье һаад хэнэгүй, онгосоһоо һалахагүйгөөр холбогдонхой хаб гэһэншүү бодол түрөө һэн. Захагүй замбуулинай дайда руу анха түрүүн алхалан гаралга дэлхэйн космонавтикада ямар үрэ нүлөөтэй байгааб? Саашадаа бүри орёо нидэлгэнүүдые хөхэ арга олгоһон байна. Замбуулин соогуур нидэжэ ябахадаа, онгосоһоо гараад үзөө һаа гэһэн хүсэл эзэлүүдгүй түрэхэд байха. Океан далай дээгүүр тамаржа ябахадаа, уһа руу унашана аа гүб гэжэ айгаа һаа, тамаржа хэзээшье һурахагүйш гэжэ бидэнэй нидэхын урда тээхэнэ Сергей Павлович Королев хэлээ бэлэй... «Восход-2» онгосоор нидэһэнэй һүүлээр дүрбэн жэлэй үнгэрһэн хойно «Союз-5» онгосын космонавтнуудай «Союз-4» худар дамжан орохо ушартай болоод байхадань, Алексей Елисеевэй, Евгений Хруновой үнинэй мэдэхэ юумэеэ дабтаһан шэнги, һаадгүйгөөр онгосо худар гулдиран ороһыснь һананабди.

А. Леоновой дурдаһанай ёноор, «замбуулинда тусхай скафандрнуудые хэрэглэһэн түрүүшын дүй дуршэл хадаа онгосын газаа талада орёо нарин инженернэ хүдэлмэри бүтээсые түсөблэхэ арга олгоһон юм. Тэрээнгүйгөөр алас саншадаа дабшахын аргагүй байгаа. «Салют-6» станци дээрэ гурбан гол экспедицин хүдэлмэрилхэ үедэ тэрэ дүй дуршэл мүн лэ хэрэглэгдээ һэн. Георгий Гречко 88 минутын туршада онгосын газаа б[illegible]да, зэлгалдалтын узелые жэнидэгүй мэргэнээр шалгаһад юм. Онгосын газаа талада татагдаһан материалнуудай зарим зүйлнүүдые хөөр час үүгүй саг соо сугдуулһан Александр Иванченков урда тээхи туршалгын саг дээрэ үнөө хоёр час нэмээ һэн. Хожомынь Валерий Рюмин онгосоһоо газааша байал гараха ушартай болоо һааб даа. Владимир Ляховтай хамга 175 сүүдэн туршада нидэһэн аяншалгынь дүүрэхэ дүтэлөөд байхада, радиотелескопой антенный 10 метр станциһаа газааша гараһан шэнэмүүдтэ шалгагалдаһаһаннинь элирүүлгдээ һэн. Валерий тэрэнние шадамар бэрхээр заһаад бусажа ябахадаа, үшөө нэгэ хэрэг бүтээгээ — иллюминаторай шэнэ салфеткээ аршажа, замбуулиндахи тооһоной зүйлые Газартаа асарһан юм.

«Салют-6» дээрэ хүдэлмэрилхэдөө, космонавтнуудай хэрэглэдэг скафандрнууд, үндөө, тус тустаа замбуулинай онгосонууд мэтэ болоно. Тэдэнь хэдэн часай туршада хэрэглэжэ хүдэлмэрилхөөр бодомжологдоһон, амидарал хэнгаха онһон түхеэрэлгэнүүдтэй байдаг. Тиимэ костюмые өөрөө үмдэхын аргагүй, харин нюрган тэзэһэ нээгдэдэг «үүдээр» тэрээн худар «орожо» болохо юм. Энэнь өөрын ушар шалтагаануудтай байха. А. Леоновой һанамжын ёноор, тиимэ аппарадуудые хэрэглэн, замбуулинай дайдада научна ба технологическа хүдэлмэри хоёр хэжэ, онгосснууд ба станциинуудай хэрэглэмшые хаягажа, хабсаргалгын өлдэб хүдэлмэри бүтээжэ захалхада болохо байна.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
ТАСС-ай корр.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

ДАЙШАЛХЫ ЗАМЫНЬ УТАЛ ҺЭН

Украинска хоёрдохи фронтын бүридэлдэ ябалсажа, фашис булимтарагшадые бута сохилгодо хабаадалсаһанние гэршэлэн тэмдэгүүд дайнай ветерануудта һая барюулагдаба. Тэрэ тоодо Улаан-Удэ хотодо ажаһуудэг М. С. Шубин нимэ тэмдэгтэ мүн лэ хүртөө. Мүнөө 8-дахи домоуправленидэ слесарь-сантехникээр хүдэлдэг Михаил Степанович Шубинние, энэ шагнал абаһаарнь амаршалаад, дайшалхы зам тухайнь хэдэн үгөөр хөөрэлтэй.

...1942 оной зун һэн. Фашис нохосууд Сталинградта дугташажа байгаа. Комсомолец Михаил Шубинай алба хэдэг 321-дэхи стрелково дивизи һуниндөө Дон мүрэнние гаталжа, үглөөгүүр тэз добтолгодо орохоор бэлэн болоод байгаа. Тус дивизи Забайкалда эмхидэгдэһэн, гол түлэб Буряадай республикын, Шэтын областиин түлөөлэгшэдһөө бүридхэгдэнхэй һэн. Сэрэгшэд эрхим һайн һуралсал гараһаншье һаа, түрүүшын үеэр дайлалдаха талаар дүршэлгүйдэдэг һэн. Гэбэшье эдэнэрэй эрэлхэг зоригтой, эгэргүй эрмэлзэлтэй байһаннинь ойлгосотой бэлэй. Удэрэй тэн багаар байгдаан бүри шангагаба. Дайсад добтолгодо ороһон совет сэрэгшэдые саг зуурашье тогтоохын тула оролдон, аһан шадалаараа эсэргүүсээ һэн. Траншейнүүд соо́ноо үхэлэй һомон аадар мүндэртэл адхаржа, ойро тойрон шэнэ дулинрмэ бэлэй. Нэгэ полкын түрүүшын жагсаалда ябаһан Михаил Шубин нэбтаршаг бүхэрэг бэстэй сэрэгшэн һэн.

Уданшьегүй амжалтатай добтолго хэжэ байгшадай үйлэ хэрэгүүдые бусад соединениинүүд дэмжэлсэн, «Т-34» түхэлэй суута танкнууд дайсадые хайра гамгүй хиргалсажа эхилээ. Энэ байдаанай үедэ Михаил Шубин хүндөөр шархатаһан, госпитальдо оруулагдаһан юм. Эмшэлэлгэдэ хэдэн һара байһанай удаа 1942 оной декабрь һарада санашадай 8-дахи бригадада оруулагдажа, Воронежско фронт эльгэгдээ һэн.

Старый Оскол хотодо бригадын түрүүшын байлдаан болоо. Сухаржа ябаһан гол хүсэнүүдэ хамгаалхаар үлэһэн дайсадай зариман хороёо гаргажа, ямаршье аргаар һаань, үһөөгөө абахаар оролдоо. Теэд торохо тогтохые мэдэнгүй, урагшаа дабшаһан совет сэрэгшэдэй сохилто дорооһоо үсөөниннь лэ амин голоо абаһан байха юм. Тиихэдэ Атамановка тосхон шадаг болоһон байлдаанай сэрэг Шубинай ухаанда бүхөөр хадуугдаа һэн. Нэгэ байлдаанай үедэ фашистнар 8-дахи бригадые хэдэн тээһэнь бүһэлэн, буудажа оробо. Гэнэдхэзэжэ шадаһандаа баярлаа һэн хаш. Манайхин түрүүшын үеэр бага зэргэ тээлмэрдээд абабашье, байлдаанай байдалые зүбөөр сэгнэжэ, эмхи гуримаа алдангүй дайлалдаһанай ашаар хүреэлэлгэһээ гарахаһаа гадна немецүүдые сүм хюдаа бэлэй.

Энэ бэрхэшээлтэ байлдаанай удаа бригадын сэрэгшэд 305-дахи стрелково дивизиин бүридэлдэ оруулагдаһан юм. Михаил Шубин хэдэн сэрэгшэдтэй суг транспортна ротонуудай нэгэндэ эльгэгдээ һэн. Тиин түрүүшын жагсаалда дайлалдажа ябагшадта эдеэ хоол, буу зөөхэ гэһэн хэрюусалгата уялгала нэрэтэй түрэгэлгөөр дүүргэдэг байһан юм.

Чехословакиин Брно хотодо дайгаа дараһан Михаил Степанович Шубин «Шэн зоригой түлөө», «Германние илаһанай түлөө» гэһэн медальнуудаар шагнагдаһан алдартай.

Дайн байлдаанай гал дүлэн соогуур Эхэ ороноо хамгаалан, энхэ тайбан байдалые мандуулалсаһан М. С. Шубин мүнөөшье сагта хүн зондо аша туһа хүргэһөөр, залуушуулые Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлгэдэ хубитаяа оруулалсаһаар.

А. ШУЛУНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. С. Шубин.

Авторай фото.

Юрын мэргэжэлтэй хүн

БАЯРЛУУЛДАГ ШЭДИТЭЙ

Хүниие танишагүй залуу шэг шарайтай болгоод табиха гээшэ ураи гарай эди шэди гэжэ хэлэхэдэ болоно. Инесса Зеликовна Гольберг эгээл иимэ шадабари, мэргэжэлтэй хүнүүдэй нэгэн юм. «Улаан-Удымнай олохон эхэнэрнүүд «Сибирячка» парикмахерскын энэ мастерта үнэсэ заһуулхаа оролдодог гээшэ.

Мүнөө тэрэнэй урда буурал толгойтой, залуубтар шарайтай ахэнэр ерэжэ һуугаад, үнэсэ ямараар бүдуулха тухайгаа хөөрэлдэнэ. Инесса Зеликовна ямар будагай таараха тухай зубшэл заабари үгэнэ, хүдэлмэриеэ эхилнэ. Танишагүй зохид болоһон энэ эхэнэр үнэн зүрхэнһөө Инесса Зеликовнада баяр хүргэн миһэрхэдэ, бүришье һэргүү һайхан болоно.

—Үдэр соо хэды хүниие иигэжэ баярлуулжа гаргана гээшэбта? — гээд асуугдаба.

— Хүнэй олоороо гү, али үсөөгөөрөө ерэһэнһээ болодог аяб даа. Тиигэбэшье яһалал олон болодог. Хүниие баярлуулхадаа, сэдьхэлээ ханадагби. Хори гаран жэл соо нэгэшье хүнһөө гомдолой үгэ дуулаагүйб, — гэжэ Инесса Зеликовна хөөрэнэ.

Тэрэнэй бага наһан холын Татарай Казань хотодо үнгэрөө. Дайнай бэрхэшээлтэ жэлнүүдтэ манай Буряад орондо тэрэ ерэһэн аад, эндээ нютагжашаһан байха юм. Эсэгэнь фронтдо унажа, табан үхибүүдтэй үлэһэн Инессын эхэ Жанна Григорьевна гүрэн түрынгөө хүсөөр бүхы үхибүүдээ хүл дээрэнь табижа шадаа.

Хүниие гоё һайхан болгохо хүдэлмэридэ наһанайнгаа 35 жэлые зорюулһан Жанна Григорьевна мүнөөшье косметологоор хүдэлһэн эандаа. Үхибүүдээ ажалша бэрхээр тэрэ һургаа. Инесса эхынгээ зүргые дахажа, коммунис ажалай ударник болотороо урганхай. Арбадахи табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид тэрэ дүүргээ һэн. Мүнөөшье амжалтатай хүдэлнэ.

—Эдэ бүхы амжалтамни намайе һурган хүмүүжүүлһэн, коммунис ажалай ударник Елена Ивановна Россохинаһаа эхитэй, — гэжэ И. З. Гольберг омогорхон хөөрэнэ.

—Тиимэ даа, бүхы юумэндэ оролдосол хэрэгтэй гээшэ. Инесса Зеликовна шадабари ехэтэй һурган хүмүүжүүлэгшэ байха. Тэрэ гансашье өөрынгөө хүдэлмэридэ оролдодог бэшэ, харин нүхэдтөө һанаагаа табилсадаг, хэндэшье туһалхаар бэлэн байдаг хүн. Жэлһээ жэл бүхэндэ түрүүшүүлэй зэргэдэ ябадаг юм. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Цехэйнгээ арадай хиналтын бүлэгые толгойлдог байна, — гэжэ «Сибирячкые» даагша Лидия Викторовна Буркова маргана.

Г. БАДМАЕВА.

БЭЕЫН ЭЛҮҮРЭЙ, ЭРЭЛХЭГ ЗОРИГОЙ ҺҮЛДЭ ТЭМДЭГ

ГТО! Гурбан үзэгһөө бүридэһэн энэ үгэ тэбхэр табин жэлэй саада тээ Ленинскэ комсомолой үүсхэлээр манай ажабайдалда нэбтэрэн ороһон түүхэтэй. 1931 оной мартын 11-дэ Физкультура болон спортын бүхэсоюзна совет «СССР-ые хамгаалхаар, ажал хөхээр бэлэнби» гэһэн комплекс баталан абаһан юм.

Эндэһээ уламжалан, һүргүулиин һурагшад классаараа, фабрика, заводуудай хүдэлмэришэд бригада, цехэрээ, сэрэгшэд бүхы подразделенеэрээ ГТО-гой нормые тушаадаг болоһон байгаа... 1934 оной эхиндэ Эхэ ороноймнай гурбан миллион ажалшад ГТО-гой нормо тушаагаа юм. Тиихэдэ түрүүшын арбан жэлэй туршада зургаан миллион ажалшад ГТО-гой значогуудтай болоһон намтартай. Тиигэжэ ГТО-гой значок хадаа бэе махабадай элүүрэй, эрэлхэг зоригой һүлдэ тэмдэг болоһон гээшэ. Гушаад онуудай үеэр эрэлхэг зоригтой хилын харуулшадай, герой-летчигуудай гимнастерконууд дээрэ зүүгдэһэн орденуудай хажууда, түрүүшын табан жэлэй ударнигуудай хүдэлмэридөө үмдэдэг хубсаһан, сэрэгэй албанда ошоодуй комсомолнуудай самсануud дээрэ ГТО-гой значогууд омогоор ялардаг һэн шүү.

—Минии ухаан сэдьхэлдэ ГТО-гой значок мартагдашагүй. Тэрэниие харахадаа, Москва голой эрьедэ түбхинэһэн манай заводой «Стадион» эжэлүүдгүй һанагдадаг, — гэжэ Москвагай «Метростройн» начальнигай орлогшо, Соцналис Ажалай Герой Т. В. Федорова хөөрэнэ.— Мүнөө тэндэ уужам һаруул Спортын ордон бодхоогдонхой. Тэрэ үедэ гэхэ гү, али 30-аад онуудай үеэр «Багахан болдогуud» гэһэн тоб гэмэ тодо нэрэтэй юм һэн. Тэдэл «Каучук» заводто хүдэлдэг басагад ГТО-гой һайхан һүлдэ тэмдэг түргөөр лэ абажа, амаралтынгаа үдэрнүүдтэ үмдэдэг хубсаһан дээрээ зүүхые оролдогшо бэлэйбди, — гээд тэрэ үгээ үргэлжэлүүлнэ. Тиихэдэ нүхэр Федорова энэл болдогууд дээрэ спорттой танилсаад, удаань Москвагай метро барилгын түрүүшын хүдэлмэришэн болоһон, парашютаар һурэжэ, самолёт жолоодожо һураһан байха юм.

ГТО-гой комплексые ажалшадай дунда нэбтэрүүлхэ, дэлгэрүүлхэ зорилгоор партийна, совет, профсоюзай, комсомолой эмхинүүд ехэ хүдэлмэри тэрэ үедэ ябуулдаг. Эрхилдэг байгаа. Энээниһээ уламжалан, физкультура, спортдо олон зоние хабаадуулжа, тэдэнэй бэе махабадые һайжаруулдаг, алибаа, хүнэй хүндэ юумэнэй дайралдахада, тэсэмгэйгээр дабажа гарахаар һургадаг, хүмүүжүүлдэг байһаниннь элитэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай эхилхэдэ, үсэгэлдэрэй значогтон дайн байлдаанай шанга тулалдаан соогуур шалгаржа, һайн бэлэдхэлтэй, сэрэгэй хэрэгтэ дадал болоһоноо харуулдаг байгаа бшуу. Дайнай жэлнүүдтэ санашадай добтолхы батальонуud, истребительнүүдэй баатарлаг отрядуud, агаарай болон далайн дайшалхы сногосонууд гансал ГТО-гой значогуудтай сэрэгшэдһээ бүридхэгдэдэг байһан юм.

Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ манай ороной спортсменүүдэй улаасоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадахада, ГТО-гой комплекс найдамтай түшэг тулгууриинь боложо үгэнэн гэшэ. Энээниие Хельсинкын, Кортина Д'Ампеццын, Мельбурнын стадионууд дээрэ болоһон Олимпиин наадануудта түүлгдэһэн амжалтануud гэршэлнэ.

Манай орондо физкультура, спорт хүгжөөлгэдэ, залуушуулые коммунис ёноор хүмүүжүүлгэдэ үүрэн түрэ онсо ехэ анхарал хандуулна. Ороолдоло гаргана. Мүнөө бэеын элүүрэй, эрэлхэг зоригой комплексын удха шанар, үүргэнь улам бүри дээшэлэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй багалан абаһан тогтоолой ёноор, ГТО-гой комплекс шэнэдхэгдэн хүбилгагдажа, ажалшадай ажабайдалда бүхөөр нэбтэрэн ороо һэн. Тиин шэнэ нормативуud тогтоогдоо. Хүн бүхэн нэна наһаараа ямаршье, мүрысөөн, нюгөөнэдта хабаададаг болоной.

ГТО-гой шэнэ комплексын нэбтэрүүлэгдэхэр үнгэрһэн богонихон сагай хугасаа соо ороной нютаг бүхэндэ физкультурно-элүүрэй, нанто-спортын хүдэлэнэй шэнэ, олон янзын опыт арганууд мүндэлэнхэй. Мүнөө онсын элүүрэй спартакиадэ, гор бүлеерее мүрысөөнүүдтэ хабаадаха гэхэ мэтэ болоод, мүн һүлдэ тэмдэгэй түлөө үрилдаанууд, ГТО-гой олон зүйлэй мүрысөөнүүд үнгэргэдэг гэшэ. Энэниһээ гадна «Комсомольская правда» газетын шангуудта хүртэхын, мүн СССР-эй түрүү һүүри ээзэлхын түлөө мүрысөөнүүд таналгаргагүй үнгэргэдэнэ.

Үнгөөд байһан 50 жэлэй туршада ГТО-гой комплексын һургуули гараһан зуун миллионоо дээшэ совет ажалшад физическэ хүмүүжүүлгээ дээшэлүүлжэ шадаа. ГТО-гой комплексын 50 жэл хадаа спортын хэдэн мянгаад һайндэрнүүд, хэдэн зуугаад ордонуud, стадионуud, талмайнуud мүн болоно гээшэл.

В. ТРУШКОВ,
ТАСС-ай корр.

СИБИРИИН НЕФТЬШЭДТЭ

ТОМСК. Украиннын кинематографистнуud Баруун Сибирь тэмдэг харилсаа холбооной шэнэ зам гаргажа үгэбэ. А. Довженкын нэрэмжэтэ студиин фестиваль эндэ наяхан боложо дүүрэбэ. Актёрнуud, режиссёрнуud, сценаристнуud нефть болон газ олзоборидог эгээл хольн районуудта хүрэһэн, уншагшадтай хамта шэнэ бүтээлүүдээ зүбшэн хэлсэнэй, зохёохы түсэбүүд тухайгаа хөөрэлдэ байна.

Партизануудай баатар габьяата тэмсэлдэ зорюулагдаһан «Дума о Ковпаке» гэжэ кино-эпопейн үргэлжэлэл болоно «От Буга до Вислы» гэһэн фильм онсо һуури эзэлнэ.

—Үйлэдбэрнин олохон колленгаануудтэй, барилгашадтай, морьгуудтай, колхозниигуудтай харилсаа холбоон тухай хэлсэн баталанхайби, — гэжэ фестивалиин директор А. Чернышев хэлэнэ. —Ороной эгээл томо эдэлгэ хүсэнэй базза байгуулжа байһан Томскын нефтьшэд болон газ олзоборилгошодтой түс фестивалиие ашаар танилсажа, нүхэсэнэ эхилээби. Иимэ уулзалгануудые заншалта болгохо тухай хэлсэнхэйби.

Энэ табан жэлдэ ороной хэдэн арбаад уран һайханай коллективуud —композиторнуud болон уран зураашад, сценын уран бэлигтэн ба хүгжэмшэд - гүйсэдхэгшэд Сибирнин нефтьшэдые шефтээ абажа үргэлжэлүүлхэ юм.

(ТАСС).

АРҺАН БЭЭЛЭЙГЭЭ БЭЛДЭЭД...

Залуушуулай дунда боксоор Буряадай АССР-эй түрүү һүүри эзэлхын түлөө мүрысөөн «Труд» бүлгэмэй спортын байшан соо боложо дүүрэбэ. Залуушуулай спортын VI нааданай программын ёноор үнгэргэдэнэн энэ мүрысөөндэ спортын долоон бүлгэм болон клубай 80-яад боксёр хабаадаа.

— Сэхыень хэлэхэдэ, спортын нимэ олон бүлгэм болон клубай суглуулагдамал команданууdаа табиһаниинь һайшаалтай байна. Энэнь манай арһан бэлэйн шадабаритадые халажа абаха яһала бэлигтэй бэрхэ боксёрнуудай ургажа байһые харуулба. Хүндэ шэгнүүрнүүдтэ шанга тэмсэлэй болоһониинь һонирхолтой байба, — гэжэ Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат, уласхоорондын классай спортын мастер В. А. Стрельников хөөрэнэ.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ спортын мастерта кандидат А. Асадулин («Урожай») А. Ивановтай («Буревестник») түгэсхэлэй нааданда тулалдаба. Буряадай хүдөө ажахын институдай 2-дохи курсын студент Анатолий Асадулин мүрысөөнэй бүхы шатада булюу байһанаа харуулаа. Энэньшье гайхалтай бэшэ, ушарынь юуб гэхэдэ, тэрэ залуушуулай дундаһаа ВЦСПС-эй шанда хүртэһэн, «Урожай» бүлгэмэй Түбэй советэй чемпион болоһон намтартай. Хахад финалда А. Асадулин Ю. Мангатаев хоёрой уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрөө гэзд тэмдэглэлтэй. Гэбэшье чемпион болоһон А. Асадулин бүхы һайн талаяа харуулжа шадабагүй. Тэрэ гурбадахи раундда эсэнь, хамгаалалтаяа алдажархина. «Урожай» бүлгэмэй тренернүүд энээндэ анхаралаа хандуулжа, эдэ дутуу дунданууdыень зонын мүрысөөн болотор усадхан зайсуулха бэзэ гэжэ найдая.

Удаадахи шэгнүүртэн соо-ноо «Урожай» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Ринчин-Доржо Санжиев эгээл дуршэл шадабаритай байбашье, хахад финалда Тумэн Эрдэнжавтай («Труд») тулалдахадаа, түрүүшээр диньлэжэ ябатараа, һүүлшын раундда нокдаундда орожо шүүгдэшэбэ. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ багшанарай институдай биохимическэ факультедэй студент Ж-С. Норбоев Т. Эрдэнжавые илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхээ хүртөө.

54 килограмм. Һүүлэй жэлнүүдтэ Сергей Муруев («Буревестник») мэргэжэл шадабаряа эрид дээшэлүүлээ гэжэ хэлэлтэй. Тэрэ А. Халмакшинов, Г. Сакияев, В. Дылгыров тэгшэдые шүүжэ, чемпион болобо.

«Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэд Б. Бадмаев В. Марченко хоёрой уулзалга Цыпдыжапов тэрэниие һурган һоридог юм. Гэбэшье Сократ В. Окладниковта шүүгдэн, 2-дохи һуури эзэлээ.

Технологическа институдай студент, спортын мастер Бадма Батуевтай тэнцэжэ тулалдаха хүн хоёрдохи дундууршаг шэгнүүртэ олдобогүй.

Бусад шэгнүүртэ И. Горбунов («Локомотив») — В. Шукшиниие («Буревестник»), А. Жарников («Буревестник») — С. Акатовые («Труд»), В. Мрадымов — С. Собенниковые («Труд»), С. Баяндуев («Буревестник») А. Калашниковые шүүжэ, республикын чемпионууd болоо.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда (тренернүүдынь В. А. Стрельников, Б. Д. Доржиев) илажа, I шатын дипломоор, дамжуулгын кубогаар шагнагдаһан байна. «Урожайн» боксёрнуud (тренернүүдынь А. Г. Амгаланов, В. В. Павлов) — хоёрдохи, «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэд (тренерынь П. А. Федотов) гурбадахи, һуури эзэлбэ.

Илагшадта ресспорткомитедэй I шатын дипломуud, чемпионой лентэнүүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Апрелиин 20-ноо 27 болотор Шэтэдэ үнгэргэгдэхэ Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөнэй республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха суглуулагдамал команда бүридхэгдэһэн байна.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: мүрысөөнэй үе; хоёрдохи һуури эзэлһэн В. Дылгыроэ.

М. СУТУРИНАЙ фото.

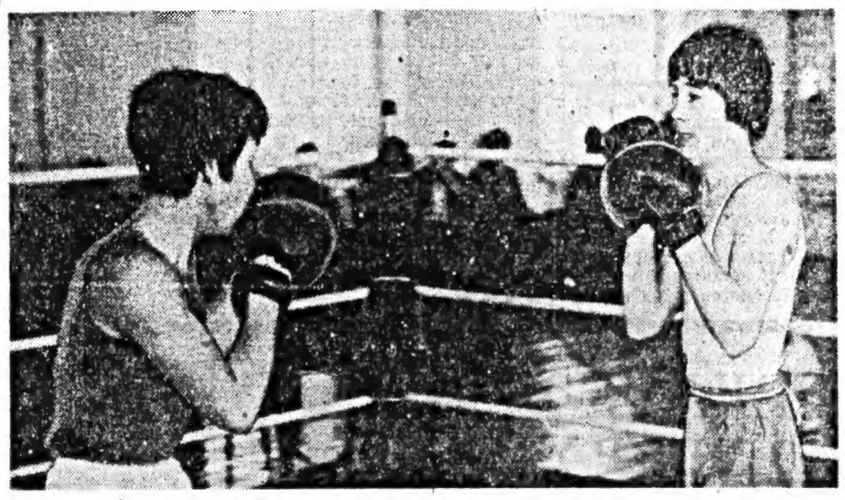

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгдэхи хуудаһанда. «Хүнүүдэй аша туһада» — түрүү бэшэг. «КПСС-эй съездын шидхэбринүүдые бэелүүлхын түлөө» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй һонин.

Хоёрдохи хуудаһан «Дабаанһаа Витим хүрэтэр» гэһэн нинтэ гаршаг доро толилогдоно. «Шэнэ зорилгонууд хараалагдаба» — И. Яковецэй статья. «Мысовой руу добтолго хэнэбди» — С. Ворониной статья. «Хангалга бидэнние һаатуулна» — Н. Павловай статья. «Кадар дээрэ ерэжэ буугаабди» — Л. Красовскаягай корреспонденци. «Хараалһанаа бэелүүлхэбди» — мэдээсэлнүүд — нимэ материалнууд энэ хуудаһанда оруулагдаа.

Гурбадахи хуудаһанда. Шэнэ общественые уряалан дуудагша» — Парижай коммунын 110 жэлэй ойдо зорюулагдаһан статья. «Скафандртайгаар дэлхэйе тойрон» — ТАСС-ай материал. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спортын һониной суглуулбари. «Һургуулиинхид мүрысөнэ» — Л. Колосовой корреспонденци. «Ниитын гурим сахигшад тоосоно» — А. Малышевай корреспонденци. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

СРЕДА, 18

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — Мультфильмнүүд. 10.35 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (1-дэхи сери). 11.40 — А. Николаевай хүгжэмэй концерт. 12.25 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — Парижска коммунын үдэртэ «Гюстав Курбе» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.10 — Г. Берлиоз. «Фантастическая симфония». 17.05 — «Һурган хүмүүжүүлэгшэ» — тележурнал.

Улаан-Удэ. 17.35 — «Байгал» мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.05 — «Хабарай сэсэргитэ» — фильм-концерт. 18.35 — «Дохёогоо үгыт, горнистнар!». 19.05 — «Баатаршалга» — тележурнал. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — П. И. Чайковскийн хүгжэм. 20.15 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (2-дохи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — РСФСР-эй Гүрэнэй духовой оркестрэй концерт. 23.00 — Футболоор кубок эзэмдэгшэдэй кубок. «Динамо» (Тб) — «Вестхэм» (Англи). Забһартань — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.35 — «Шатарай һургуули».

Улаан-Удэ. 18.05 — «Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туһаламжа». 18.25 — Соносхолнууд. 18.35 — «Спортын һонин». 19.10 Баримтата фильмүүд. 20.05 — «Манай захил бэшэгүүдээр». 20.35 — «Мэрцишор». — фильм-концерт.

ЧЕТВЕРГ, 19

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.05 — «Харюусагты, горнистнар!». 10.35 — «Три года» — уран һайханай телефильм. (2-дохи сери). 11.50 — Д. Мийо. «Сотворение мира» баледһээ сюитэ. 12.10 — Шэнэ һонин. 15.25 — Дамжуулгын программа. 15.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — «Билет до Уренгоя» — баримтата фильм. 16.35 — «Ород хэлэн». 17.05 — «Мэдэ, шада» — эдир технигүүдтэ дамжуулга.

Улаан-Удэ. 17.50 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 18.20 — «Уласхоорондын шэнжэлэл». (буряадаар). 18.35 — «Хүн бүхэндэ хэрэгтэй албан» — дамжуулга.

Москва. 19.05 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Гол шэглэл» — уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һуларуулхын түлөө КПСС-эй ябуулдаг тэмсэл. 19.40 — «Петя-невидимка» — мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — «Хабарай зураглал» — кинозураглал. 20.05 — «Съездын делегадуудта үгэ, үгтэнэ». СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Москва хотын архитектурно - түсэблэлгын главна управленийн начальник, РСФСР-эй габьяата архитектор Г. В. Макревич үгэ хэлэхэ. 20.15 — «Смерть проводника» — уран һайханай телевизионно фильм. (Франци). 22.00 — «Время». 22.30 — Түбэй ТВ-гэй, бүхэсоюзна радиогой симфоническа оркестрэй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан концерт. 23.45 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (М). Забһартань — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 17.50 — «Телестадион». 18.20 — «Орлёнок» телестудиин концертын зал.

Улаан-Удэ. 19.05 — Мультфильмнүүд. 19.35 — «Валерий Миронов дуулаха» — фильм-концерт. 20.00 — «Манай һайжаруулагдаһан ажаһуудал тухай». 20.40 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 20.50 — Баримтата фильм. 21.40 — Соносхолнууд.

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай сэлмэгшэг байха. Баруун тээһээ 7-12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 2-7 градус хүйтэн, зарим газарта 4 градус дулаан байха.

УЛААН-УДЭДЭ сэлмэгшэг байха. Баруун тээһээ секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

МАРТЫН 19—20-ной үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха. Баруун тээһээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Һуниндөө 10—15 градус хүйтэн, үдэртөө 2—7 градус дулаан болохо.

(Газетымнай удаадахи номер мартын 20-до гараха).

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, информации — 2-34-05, перевод — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-02367. Заказ № 65. Индекс 5901.